

HOSPODÁRSTVO A FINANCIE

SPRAVODLIVÉ A PRORASTOVÉ DANE A ODVODY

Zdroje inšpirácie pre Slovensko

doc. Ing. Ľuboš Pavelka, PhD.

November 2023

Slovenský daňovo-odvodový systém je nevyvážený. Je v ňom potrebné odľahčiť zaťaženie práce a ľudí s nižšími príjmami a viac zaťažiť vysoko nadpriemerné nehnuteľnosti a iné majetky, ako aj príjmy niekolkonásobne prekračujúce priemernú mzdu.

Množstvo inšpirácií pre spravodlivejší a prorastový daňovo-odvodový systém je možné čerpať z rovinutých a prosperujúcich krajín, napríklad z Nemecka či Rakúska.

Prinášame odporúčania úprav slovenského daňovo-odvodového systému, ktoré zvyšujú životnú úroveň bežných ľudí a čerpajú zdroje tam, kde to neškodí ekonomickému rastu. Zároveň ide o opatrenia smerujúce k dlhodobej udržateľnosti sociálneho systému vrátane finančného zabezpečenia v starobe.

HOSPODÁRSTVO A FINANCIE

SPRAVODLIVÉ A PRORASTOVÉ DANE A ODVODY

Zdroje inšpirácie pre Slovensko

Obsah

1. ÚVOD: DAŇOVO-ODVODOVÝ SYSTÉM AKO KRVNÝ OBEH EKONOMIKY A SOCIÁLNEHO ŠTÁTU.....	2
2. SOCIOEKONOMICKÝ KONTEXT DAŇOVO-ODVODOVÉHO SYSTÉMU SLOVENSKA	3
2.1. Výkon hospodárstva a životná úroveň ľudí.....	3
2.2. Nízka produktivita práce	4
3. ZDAŇOVANIE FIRIEM A FYZICKÝCH OSÔB VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH	6
3.1. Celková cena práce ako klúčový faktor podnikania	6
3.2. Porovnanie daňovo-odvodového zaťaženia vo vybraných ekonomikách v porovnaní so Slovenskom z pohľadu slovenských zamestnávateľov	6
3.3. Platenie sociálnych odvodov na Slovensku.....	7
3.4. Platenie zdravotných odvodov na Slovensku	7
3.5. Nezdaničné minimum a daňový bonus.....	10
3.6. Diskriminácia dôchodkového sporenia v 3. pilieri na Slovensku	11
4. ZDAŇOVANIE FIRIEM VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH EÚ.....	14
5. ROVNÁ VERZUS PROGRESÍVNA DAŇ.....	16
6. DAŇ Z PRIDANEJ HODNOTY V ČLENSKÝCH ŠTÁTOCH EÚ (k 1. 1. 2022).....	18
7. DAŇ Z PREVODU MAJETKU, DAŇ Z DAROVANIA A DAŇ Z DEDIČSTVA VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH.....	20
7.1. Daňová prax na Slovensku	20
7.2. Ako sa zdaňujú prevody majetku v Rakúsku a v Nemecku?.....	23
8. ZÁVER: ODPORÚČANIA NA ZMENY V DAŇOVO-ODVODOVOM SYSTÉME SR.....	25
9. ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV	27

1. ÚVOD: DAŇOVO-ODVODOVÝ SYSTÉM AKO KRVNÝ OBEH SOCIÁLNEHO ŠTÁTU

Daňovo-odvodový systém je základným prvkom, obrazne povedané „krvným obehom“ štátu, ekonomiky, jeho verejných politík, sociálnej sféry. Má alokačnú funkciu, v rámci ktorej zabezpečuje príjmy pre verejnú politiku a funkcie štátu, a takisto redistribučnú funkciu v spoločnosti. Konkrétna podoba daňovo-odvodového systému sa v krajinách sveta aj EÚ sčasti výrazne líši, pričom odzrkadluje historické, kultúrne, hodnotové naštavenie spoločnosti aj jeho politickú realitu. Je národnou politikou, má však presah do medzinárodného poštavenia krajiny v širšom ekonomickom celku. O to viac to platí o členskej krajine Európskej únie a jej menovej únii, eurozóny.

Slovenská republika dnes čeli zásadným výzvam a ich zvládnutie priamo súvisí so stavom a vývojom verejných financií krajiny. Slovensko nevyhnutne potrebuje konsolidovať, ozdravovať verejné finančie, rovnako však potrebuje nasmerovať modernizačné investície do vzdelenostnej, digitálnej aj klimatickej transformácie, do rozvoja inovačného potenciálu krajiny s cieľom budovania nového modelu hospodárskeho rastu krajiny. Súbežne so skvalitňovaním verejných služieb najmä

v oblasti zdravotníctva a verejnej dopravy potrebuje rovnako udržať v krajine sociálny zmier a stabilitu.

Daňovo-odvodový systém má pre zvládnutie uvedených výzev a úloh vskutku bazálny význam. Súčasne je zrejmé, že tento systém s nástupom novej vlády postúpi zmeny. Uvedená publikácia načrtáva možnosti inšpirácie pre zmeny slovenského daňovo-odvodového systému, ktoré posilnia jeho príjmovú a takisto redistribučnú funkciu. Sústredením na konkréte prvky prednostne nemeckého a rakúskeho daňovo-odvodového systému z oblasti dane z príjmov fyzických aj právnických osôb, dane z pridanéj hodnoty ako aj dane z darovania či prevodu majetku, prináša analýza možnosti inšpirácie a konkrétnie odporúčania pre posilnenie princípu progresivity slovenského daňovo-odvodového systému, nepoškodzujúc pritom jeho funkcie pre hospodársky rast. Inšpirácie od krajín radiacich sa medzi najvyspelejšie, najkonkurencieschopnejšie a súčasne výraznejšie prerozdeľujúce príjmy a bohatstvo v krajine môžu Slovensku pomôcť pri zvládaní transformácií, ktoré ho čakajú.

2. SOCIOEKONOMICKÝ KONTEXT DAŇO-VO-ODVODOVÉHO SYSTÉMU SLOVENSKA

2.1. VÝKON HOSPODÁRSTVA A ŽIVOTNÁ ÚROVEŇ ĽUDÍ

Slovensko patrí medzi najchudobnejšie krajiny eurozóny. Vyplýva to z porovnania ročnej mzdy v parite kúpnej sily v krajinách OECD za rok 2020 zverejneného v štúdii OECD Employment Outlook 2021. Podľa nej nás v prímoch predbehli Poľsko, Maďarsko, nehovoriač o Česku a Slovensku, kde sú mzdy a platy po zohľadnení životných nákladov a cien z bývalých krajín socializmu najvyššie. Pokiaľ takto počítaná priemerná mzda na Slovensku predstavovala 23 619 \$, v Česku 29 885 \$, Maďarsku 25 409 \$, Poľsku 32 527 \$ a Slovensku dokonca 41 445 \$. Predbehli nás aj obyvatelia Litvy, Lotyšska a Estónska, kde priemerná mzda je na úrovni 30-tisíc \$. Priemer štátov OECD predstavuje 49 165 \$. Slovensko teda nedosahuje v tomto ukazovateli ani polovicu priemeru. Českí zamestnanci si z svoje výplaty môžu dokonca dopriať viac ako obyvatelia Portugalska s príjmami 28 410 \$ alebo Grécka (27 207 \$). Hodnotenie za roky 2021 a 2022, poznamenané najskôr dôsledkami pandémie a neskôr vojnou na Ukrajine, sa v tejto oblasti vôbec nezlepšili.

Nelichotivé umiestenie Slovenska pritom v absolútnych číslach neznamená, že zarábame až tak málo. Naše zlé umiestnenie v rebríčku OECD pri porovnaní parity kúpnej sily má viaceré príčiny, ktorími sú napríklad aj ceny tovarov. Slovensko má v porovnaní s postsocialistickými susedmi vyššie ceny potravín a v porovnaní s Poľskom aj ceny mnohých iných tovarov. V prípade potravín je príčinou oveľa vyššia DPH na Slovensku ako v iných krajinách V4. Znižená sadzba DPH sa u nás týka iba úzkeho okruhu potravinových komodít, pričom v iných krajinách sú to buď všetky, alebo väčšina potravinárskych tovarov. V zásade môžeme konštatovať, že iba malá časť potravinárskych výrobkov v iných krajinách je zdanená základnou sadzbou DPH (u nás 20 %). Ide najmä o cukrovinky, kávu, sladené nápoje a pod. V prípade reštauračných služieb väčšina krajín EÚ používa zníženú sadzbu DPH, keďže časť tržieb v gastronomii predstavuje náhradu za stravovanie zamestnancov, ktoré je povinný zamestnávateľ buď zabezpečiť, alebo finančne kompenzovať. V Rakúsku je každé jedlo poskytnuté zamestnancovi vo forme digitálnych poukážok dotované sumou 8 €. U nás je to iba 4,02 € až 4,75 € +

príspevok zo Sociálneho fondu (obvykle 0,20 až 0,50 €/ obed). Aj keď je odôvodnené predpokladať, že ceny obevodových menu sú v Rakúsku vyššie ako u nás, samotného zamestnanca obed v porovnaní s čistou hodinovou mzdou stojí menej ako na Slovensku.

Zástupcovia podnikateľského sektora tvrdia, že naše platy a mzdy sú také vysoké, že ich premietnutie do cien tovarov brzdí konkurencieschopnosť Slovenska na zahraničných trhoch. Pritom táto závisí predovšetkým od štruktúry výroby, organizácie pracovných procesov, z ktorých sa odvíja produktivita práce a cien energií. Tieto názory treba podrobiť filtrovaniu HDP cez paritu kúpnej sily. Slovensko dosahuje vyšší HDP na obyvateľa krajiny (34 300 €) meraný v parite kúpnej sily ako Grécko (27 410 €) a Portugalsko (31 340 €). Podľa zdrojov Európskeho štatistického úradu však priemerné pracovné náklady na hodinu práce na Slovensku sú nižšie ako v uvedených troch ekonomikách. To svedčí o tom, že politicko-ekonomicke argumenty o tom, že naša ekonomika si nemôže dovoliť vyššie platovo-mzdové parametre, pretože tomu nezodpovedá produktivita práce na Slovensku, nie sú pravdivé.

Aj napriek tomu, že hrubý domáci produkt Slovenska v roku 2022 mierne vzrástol, rozdiely medzi Slovenskom a západnými krajinami Európskej únie sa opäť o čosi zväčsili pri porovnaní HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily. Problémom slovenskej ekonomiky je klesajúci trend produktivity práce, ktorý úzko súvisí s nižšími príjmami či spotrebou. Slovensko však bojuje aj s problémami v školstve, zdravotníctve či zlou efektivitou manažmentu, pokiaľ ide o čerpanie štrukturálnych fondov EÚ.

Slovenskú ekonomiku v minulom roku trápili najmä doznievajúce následky pandémie kovidu-19 a následne globálnej krízy spôsobenej vojnou na Ukrajine, obmedzením výroby závislej od dodávok surovín a polotovarov, extrémneho nárastu cien surovín a energií na medzinárodných trhoch s vplyvom na nákladovosť podnikania a po premietnutí do rastu cien aj znížením dopytu po tovaroch a službách tuzemského pôvodu.

2.2. NÍZKA PRODUKTIVITA PRÁCE

Jednou z najväčších výzev, ktorej bude musieť slovenská ekonomika v nasledujúcich rokoch čeliť, je nízka produktivita práce. Aj napriek tomu, že počas pandemických rokov 2020 a 2021 hodinová produktivita práce výrazne narásala na relatívne vysokých 76 % priemeru EÚ, pripísalo to môžeme najmä prudkému prepadu odpracovaných hodín. V roku 2022 totiž s opäťovným nárastom odpracovaného času rast hodinovej produktivity práce prudko poklesol na 73 percent priemeru EÚ.

Vyššia produktivita práce by v nasledujúcich rokoch mala byť podporovaná najmä vytváraním nových pracovných pozícii s vyššou pridanou hodnotou, zavádzaním inovačných technológií do výrobných procesov či zefektívňovaním legislatívy a znižovaním byrokracie pre atraktívnejšie podnikateľské prostredie.

Podľa analýzy NBS nízka produktivita práce je úzko prepojená aj s nízkymi príjmami, a teda zníženou spotrebou domácností, ktoré výrazne zaostávajú za priemerom Európskej únie. Hrubý disponibilný príjem na obyvateľa sa k priemeru EÚ v rokoch 2016 až 2021 znížil o 1 percentuálny bod, a tak dosahoval iba 67 %. Naopak, spotrebiteľské ceny na Slovensku v posledných rokoch rastú dokonca rýchlejšie, ako je priemer Európskej únie. Výrazne sa tak znižuje parita kúpnej sily slovenského obyvateľstva.

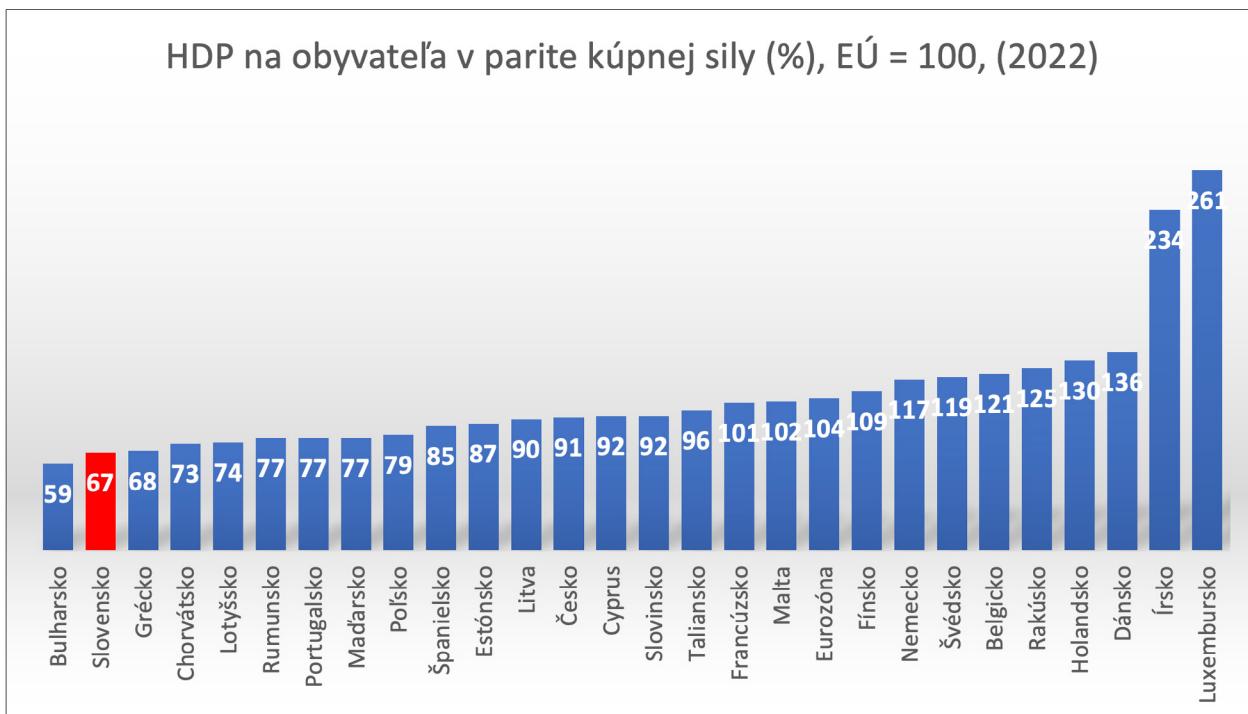
Spomalenie dobiehania priemeru Európskej únie trápi Slovensko, aj pokial ide o ukazovateľ HDP. Slovensko sa najrýchlejšie približovalo k priemeru Európskej únie od začiatku nového tisícročia po hospodársku krízu na prelome rokov 2008 a 2009. Zotavenie z krízového obdobia pričádzalo iba pomaly a rýchlosť konvergencie sa spomalila.

V posledných rokoch sa rozdiel medzi Slovenskom a priemerom EÚ začal dokonca zväčšovať a zatiaľ čo v roku v roku 2016 bol HDP Slovenska na obyvateľa na úrovni 73 % priemeru EÚ, v roku 2022 to bolo už iba 68 %. Prítom od roku 2020 došlo k jeho poklesu zo 70 % HDP.

Pokles bol podľa údajov Eurostatu zaznamenaný v rokoch 2020 až 2022 aj v prípade iných krajín EÚ, ale nie tak veľmi výrazný, ako dokazujú údaje za SR. (Zdroj: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/NAMA_10_PC/bookmark/tabc?lang=en&bold=okmarkId=28badc74-e30a-49c7-9c76-2a16ae78ead7)

Podľa týchto údajov HDP Lotyšska v roku 2022 v parite kúpnej sily k priemeru EÚ predstavovalo 73,50 %, Litvy 89,20 %, Estónska 87,70 %, Poľska 79,50 %, Česka 90,60 %, Portugalska 76,70 %, Rumunska 76,70 %, Maďarska 77,30%, Rakúska 124,90 % a Grécka 68 % HDP. Paradoxne nás v HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily predbehlo Rumunsko. Časť ekonómov sice tieto údaje spochybňuje, ale napriek tomu ich možno označiť za závažné zistenia, ktoré môžu pre Slovensko negatívne ovplyvniť napríklad sentiment investorov, ktorí kupujú dlhopisy emitované Slovenskom. Závažná je aj skutočnosť, že čoraz viac zaostávame za krajinami V4, z ktorých ako jediná ekonomika je našou domácou menou euro. To znamená, že efekty eura sme nevyužili z pohľadu zahraničných investorov, ani z pohľadu nižších úrokových nákladov na získanie firemného kapitálu alebo na financovanie investícii verejným sektorm. Za nami je už iba Grécko a Bulharsko. Dôvodov na takéto nelichotivé hodnotenie je pomerne veľa, ale najvýznamnejším je nízky inovačný potenciál našej ekonomiky, malý objem prostriedkov vynákladaných na vedeckú a výskum spolu s vysokou energetickou náročnosťou a nadpriemerne vysokou závislosťou od dodávok surovín a energií z Ukrajiny a Ruska. Popri tom svoju negatívnu úlohu zohráva aj prílišná orientácia ekonomiky na automobilový priemysel a jeho príslušenstvo. Tento je ohrozený poklesom dopytu po automobiloch európskej produkcie v Ázii. V porovnaní s Poľskom nedokáže Slovensko dostačne efektívne čerpať prostriedky z eurofondov, ani z fondu obnovy a rozvoja EÚ. Najmä pokial ide o budovanie cestných komunikácií.

Obrázok: HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily

Nízke ohodnotenie práce sa prejavuje aj pri porovnávaní čistého finančného majetku Slovákov v porovnaní s inými krajinami OECD, ktoré pravidelne zverejňuje spoločnosť Allianz (Allianz Global Wealth Report 2021). Zo správy vyplýva, že kým priemerný Slovák vlastní čisté finančné aktiva vo výške 7 531 €, priemerný Čech 21 607 € a Poliak 9 882 €. Najsmutnejšie je porovnanie s Českom, kde priemerný majetok na obyvateľa je trojnásobne väčší ako u nás.

3. ZDAŇOVANIE FIRIEM A FYZICKÝCH OSÔB VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH

3.1. CELKOVÁ CENA PRÁCE AKO KĽÚČOVÝ FAKTOR PODNIKANIA

V diskusiách politikov a ekonómov sa často opakuje kritika vysokého daňovo-odvodového zaťaženia fyzických osôb na Slovensku. Povinné sociálne a zdravotné odvody v percentuálnom vyjadrení sú sice vyššie, ako predstavuje prieber v krajinách EÚ, ale v reálnych podmienkach podnikateľského prostredia tieto treba posudzovať v absolútnych hodnotách v prepočte na odpracovanú hodinu. Podľa Rakúskej obchodnej komory vychádzajúcej z údajov Eurostatu (pozri tabuľku a graf) predstavovali celkové pracovné náklady na hodinu práce zamestnanca na Slovensku (ocistené o príjmy pracovníkov v poľnohospodárstve) v roku 2020 spolu s odvodmi zamestnávateľa 13,40 €. V rámci krajín EÚ(27) predstavuje tento údaj 28,50 €/h a v rámci krajín eurozóny dokonca 32,30 €/h. Z toho vyplýva, že slovenských zamestnávateľov stojí pracovná sila u nás iba 41,48 % priemerných nákladov na zamestnanca v eurozóne. Tvrdenia o vysokom daňovo-odvodovom zaťažení práce nie objektívne, pretože sa zakladajú iba na percentuálnom vyjadrení povinných odvodov k hrubej mzde/platu zamestnanca a nie na základe porovnania celkových pracovných nákladov na zamestnanca.

Odvody poistného vyjadrené v percentách hrubej mzdy sú v každej ekonomike EÚ nastavené rozdielne a neproporcio-

nálne medzi zamestnávateľa a zamestnanca. Podstatnú časť odvodov na rozdiel od viacerých iných krajín EÚ u nás hradí zamestnávateľ (až do výšky 35,20 % z hrubej mzdy zamestnanca v závislosti od toho, či ide pracovnú zmluvu alebo dohodu o pracovnej činnosti, alebo dohodu o vykonaní práce) vrátane odvodov týkajúcich sa práce cez víkend, nočných a rizikových príplatkov alebo príplatkov za pohotovosť. Mnohé zo mzdových príplatkov v iných krajinách budú nepodliehať plateniu odvodov vôbec, alebo sú zaťažené výrazne nižšími sadzbami dane, pričom zamestnanec za prácu cez víkend, odpracované nadčasy dostáva príplatky od 25 do 50 % skutočnej mzdy/platu konkrétnego zamestnanca. U nás je spravidlo nastavené iba odmeňovanie vo sviatok, ktoré predstavuje 100 % mzdy zamestnanca. Ostatné príplatky sú na Slovensku nastavené voči zamestnancom nespravidľivo, odvíjajúc sa z minimálnej mzdy na Slovensku. Pre sektory, kde sa predpokladá podstatná časť pracovnej doby odpracovaná cez víkend (vrátnik, gastronómia, pekárenský priemysel a pod.) by mal zostať zostal v platnosti doterajší systém určovania príplatkov, v ostatných prípadoch by sa mal harmonizovať napríklad podľa rakúskeho vzoru s pozitívnym vplyvom na celkové pracovné príjmy zamestnancov.

3.2. POROVNANIE DAŇово-ODVODOVÉHO ZAŤAŽENIA VO VYBRANÝCH EKONOMIKÁCH V POROVNANÍ SO SLOVENSKOM Z POHĽADU SLOVENSKÝCH ZAMESTNÁVATEĽOV

Slovensko v roku 2013 zaviedlo legislatívne zmeny smerujúce k zjednoteniu vymeriavacích základov pre platenie odvodov a daní ako reakcie na potrebu konsolidácie verejných financií. Tieto zmeny viedli k zvýšeniu daňovo-odvodového zaťaženia ľudí s kombinovanými príjmami (súbeh pracovného pomeru s príjomom na dohody, zmluvy o dielo a pod.). Zjednotenie základu pre výpočet dane z príjmu a odvodov poistného bolo súčasne rozšírené aj na platenie povinných zdravotných odvodov z nepracovných príjmov (predaj nehnuteľnosti skôr ako 5 rokov od jej nadobudnutia, predaj poľnohospodárskych prebytkov v hodnote nad 500 € ročne

a pod.). Nepracovné príjmy pritom obvykle v iných krajinách EÚ podliehajú iba plateniu dane z príjmu, ale nie zdravotným odvodom. Tieto anomálie zvýšili daňovo-odvodové zaťaženie daňovníkov s nižšími a strednými príjmami, pričom z povinného platenia odvodov z predmetných dodatočných príjmov boli osloboodené najvyššie príjmové skupiny slovenských daňovníkov. Dôvodom bolo nastavenie maximálnych vymeriavacích základov pre výpočet zdravotných odvodov. Keďže najvyššie príjmové skupiny daňovníkov nad úrovňou maximálnych vymeriavacích základov platia iba daň z príjmu – zvýšenú sadzu 25 %, namiesto bežnej sadzby 19 %, ich

celkové daňovo-odvodové zaťaženie je nižšie ako stredných príjmových vrstiev obyvateľstva.

To znamená, že na Slovensku platí degresívna krvka daňovo-odvodového zaťaženia, keď poberatelia nízkych príjmov platia na daniach a odvodech v percentuálnom vyjadrení viac ako daňovníci s extrémne vysokými príjmami. Nižšie daňovo-odvodové zaťaženie daňovníkov s vysokými príjmmi je odôvodňované tým, že Slovensko nemôže trestať

vysokými zrážkami odvodov a daní úspešných, ktorých miera solidarity vo vzťahu k verejným financiam je obmedzená stropmi pre výpočet povinných odvodov do poistných fondov. V skutočnosti SR (obdobne ako ČR) daňovo privileguje jednotlivcov s vysokými príjmmi, ktorí by v prípade dosahovania obdobných príjmov (napr. nad 5-tisíc € brutto mesačne) podliehali oveľa vyššemu daňovo-odvodovému zaťaženiu.

3.3. PLATENIE SOCIÁLNYCH ODVODOV NA SLOVENSKU

Odvody do Sociálnej poisťovne (SP) sú ohraničené maximálnym vymeriacím základom, ktorý pre rok 2023 predstavuje 8 477 eur mesačne. Tento odvod v sebe obsahuje aj odvody na dôchodkové poistenie. Sociálne odvody nemajú ročné zúčtovanie, čím umožňujú vysokopríjmovým jednotlivcom, najmä v súkromných spoločnostiach, vyhýbať sa povinnosti platiť tieto odvody z príjmov v mesiacoč, keď títo jednotlivci prekročili maximálne vymeriacie základy. Napríklad manažér si nechá vyplácať mesačne plat vo výške 1 000 € brutto mesačne a na konci roka dostane vyplatenú odmenu 20 000 €. Odvody do SP sa však počítajú len do výšky maximálneho vymeriacieho základu 8 477 € v danom mesiaci, čím usporí zamest-

návateľ aj zamestnanec. To znamená, že na úkor príjmov SP (verejných financií) profituje zamestnávateľ aj zamestnanec. Napriek tomu, že ročné zúčtovanie sociálnych odvodov nie je zložitejšie ako ročné zúčtovanie zdravotných odvodov, ktoré vykonávajú automaticky zdravotné poisťovne už viac ako dekádu, doteraz ročné zúčtovanie sociálnych odvodov nebolo uvedené u nás do praxe. Pritom uvedené opatrenie by prinieslo do verejných financií rádovo niekoľko sto miliónov eur ročne. Paradoxom je, že plán zavedenia ročného zúčtovania sociálnych odvodov nie je obsiahnuté ani v Programovom vyhlásení Vlády SR z novembra 2023.

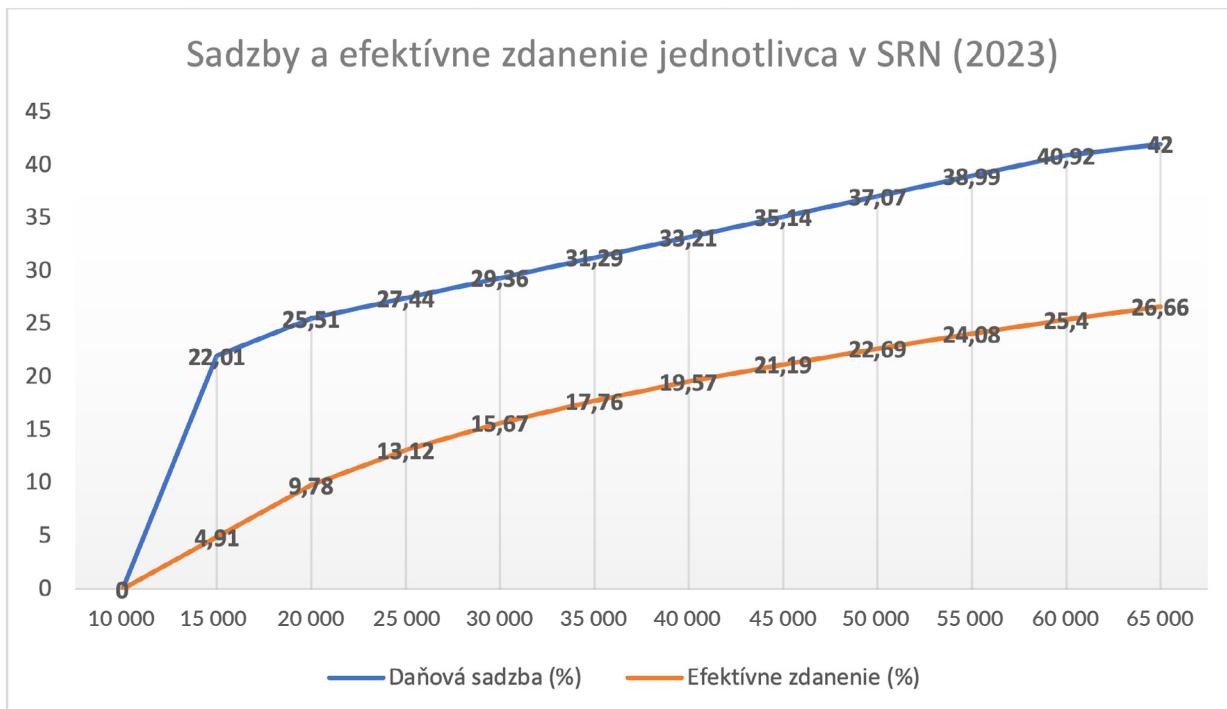
3.4. PLATENIE ZDRAVOTNÝCH ODVODOV NA SLOVENSKU

Zdravotné odvody v SR v súčasnej legislatívnej podobe nemajú nastavené stropy (maximálne vymeriacie základy). To v praxi znamená, že najväčšie odvody platia ľudia s vysokými príjmmi s neohraničenou mierou solidarity v oblasti financovania zdravotníctva. Takýto prístup nie je v iných krajinách štandardný. To znamená, že v iných ekonomikách sú nastavené maximálne vymeriacie základy pre zdravotné odvody. Pritom sa v zásade neplatia zdravotné odvody z nepracovných príjmov, ktoré sú typické len v rámci SR.

Na Slovensku sú deti bez vlastných príjmov automaticky z pohľadu zdravotných odvodov poistencami štátu. V iných krajinách EÚ sú nastavené parametre platenia odvodov napríklad tak, že zdravotné odvody platia rodičia detí z rodinných prídavkov, ktoré dostávajú. Pritom rodinné prídavky nedostávajú vo viacerých štátoch všetci rodičia, ale len rodičia detí s príjmmi do definovaného príjmového pásma (napr. 2 400 € brutto mesačne). Z uvedeného vyplýva, že z verejných zdrojov nie sú automaticky plateň zdravotné odvody za deti vysokopríjmových rodičov.

Systém platenia zdravotných odvodov by mal byť z dôvodu problémov pri určovaní preplácaných zdravotných úkonov zdravotnými poisťovňami koncentrovaný na jedno výberné miesto (úrad), ktorý by ich preplácal jednotlivých zdravotným poisťovniám. Tým by sa zamedzilo tomu, aby zdravotné poisťovne používali rôzny meter na preplácanie zdravotnej starostlivosti jednotlivým zdravotníckym zariadeniam. Za úvahu stojí aj zmena v oblasti platenia zdravotných odvodov za deti, napr. podľa vzoru Talianska, kde sa platia zdravotné odvody z rodinných prídavkov. Keby rodinné prídavky boli vyplácané len rodičom s príjmmi do dvojnásobku priemernej mzdy v ekonomike (formou predaviačkov) a prechádzalo by ich zúčtovanie cez ročné zúčtovanie DPFO (dane z príjmu fyzických osôb), štát by sa odbremenil o platenia zdravotných odvodov od vysokopríjmových daňovníkov. To isté by sa mohlo týkať aj daňového bonusu na deti. Podobný systém už dnes platí pri krátení nezdaniteľného minima pre daňovníkov s nadpriemernými príjmmi, ktoré je krátené vtedy, keď ročný základ DPFO je u daňovníka po zaplatení povinných odvodov do poistných fondov vyšší ako 20 235,97 €.

Obrázok: Tarify daňového zaťaženia jednotlivcov v SRN (2023)

Zdroj: <https://einkommensteuerrechner.com.de/Grenzsteuersatz.php>

Pozn.: Z uvedeného grafu vyplýva, že daňové zaťaženie v Nemecku je nižšie ako v Rakúsku, pričom nezdaniteľné minimum na daňovníka predstavuje pre rok 2023 sumu 10 908 € ročne. Do tejto sumy sa započítajú všetky zdaniteľné príjmy, medzi ktoré patrí napríklad aj starobný dôchodok. To znamená, že poberatelia dôchodkov, ktorí zároveň pracujú a dosahujú príjem z pracovnej zmluvy, platia daň z príjmu v rámci spoločného vymeriavacieho základu. V SR, ČR a Bulharsku to tak nie je, pretože dôchodky sú považované za sociálne dávky, ktoré daňovej povinnosti nepodliehajú. V praxi sa tak často stáva, že dôchodky vyplácané zo SR do zahraničia v krajine príjemcu podliehajú daňovej povinnosti (napr. generácia ľudí, ktorí emigrovali na Západ v čase socializmu). To svedčí o tom, že prístup k výpočtu starobných dôchodkov v rámci jednotlivých krajín EÚ nie je harmonizovaný a spôsobuje neželané efekty. Zo starobných dôchodkov sa vo väčšine krajín tiež platia zdravotné odvody, pretože dôchodcovia nie sú považovaní za poistencov štátu. Porovnávať navzájom výšku starobných dôchodkov v jednotlivých krajinách môže byť pokrivené práve z dôvodu rozdielneho prístupu k plateniu dane z príjmu, zdravotných odvodov a v niektorých štátoch aj povinnej cirkevnnej dane, čo v konečnom dôsledku výrazne redukuje porovnatelnosť parametra.

Tabuľka: Celková cena práce vo vybraných ekonomikách sveta vrátane odvodov zamestnávateľa (bez príjmov v sektore poľnohospodárstva)

Krajina	Pracovné náklady			Náklady na pracovnú silu
	Úplne	Priame náklady práce ¹	Nepriame náklady práce ²	
Belgicko	41,1	31,7	9,5	44,7
Nemecko	36,6	28,6	8,1	41,8
Estónsko	13,6	10,1	3,5	13,3
Fínsko	34,3	27,5	6,6	37,0
Francúzsko	37,5	25,4	12,0	40,2
Grécko	16,9	13,3	3,6	17,2
Írsko	32,3	28,9	2,9	33,4
Taliansko	29,8	21,3	8,5	29,7
Lotyšsko	10,5	8,2	2,3	10,4
Litva	10,1	9,8	0,3	9,9
Luxembursko	42,1	37,2	4,8	35,9
Malta	14,5	14,8	0,0	13,2
Holandsko	36,8	29,5	7,0	39,9
Rakúsko	36,7	26,6	10,2	39,8
Portugalsko	15,7	12,6	3,1	12,8
Slovensko	13,4	10,1	3,3	13,7
Slovinsko	19,9	16,8	3,0	19,5
Španielsko	22,8	16,8	6,1	24,9
Cyprus	17,0	13,8	3,2	13,6
Eurozóna (19)	32,3	24,2	8,1	34,8
Bulharsko	6,5	5,4	1,1	6,0
Dánsko	45,8	39,4	6,4	48,5
Chorvátsko	10,8	9,3	1,5	10,3
Poľsko	11,0	8,9	2,0	10,7
Rumunsko	8,1	.	.	7,3
Švédsko	37,3	25,4	11,8	41,4
Česko	14,1	10,5	3,7	14,1
Maďarsko	9,9	7,9	1,8	10,6
EÚ (27)	28,5	21,5	7,0	28,8
Albánsko	2,6	2,1	0,4	2,1
Island	38,9	30,9	8,0	41,2
Čierna Hora	5,6	4,9	0,7	6,1
Severné Macedónsko	3,6	3,5	0,1	3,2
Nórsko	47,3	38,5	8,7	52,8
Švajčiarsko	55,6	44,4	11,2	54,7
Srbsko	5,8	4,9	0,9	5,7
Turecko	.	.	.	4,9
Spojené kráľovstvo	28,5	23,4	5,1	27,5

¹ Hrubé mzdy a platy

² Sociálne príspevky zamestnávateľov a iné príspevky, ktoré má znášať zamestnávateľ, mínus dotácie.

Zdroj: <http://wko.at/statistik/eu/europa-arbeitskosten.pdf>

Poznámka k tabuľke celkovej ceny práce: V 1. štvrtroku 2023 došlo v Poľsku, ČR aj Maďarsku výraznejšiemu nárastu príjmov zo závislej činnosti v porovnaní so SR. Pracovné príjmy zamestnancov a z týchto zaplatené odvody (predstavujúce spolu celkovú cenu práce) sa v porovnaní s uvedenými údajmi výraznejšie zvýšili tak, že sú vyššie ako v prípade priemerných údajov za SR. Poľsko a Maďarsko boli v zásade jedinými ekonomikami EÚ, kde sa v plnom rozsahu inflácia premietla do nárastu odmeňovania pracovníkov. Priemerná mzda v 1. kvartáli 2023 (podľa národných štatistických úradov) predstavovala: Slovensko: 1 327 €, Maďarsko: 1 455€ (545 743 HUF), Poľsko: 1 608 € (7 124 PLN).

Svedčia o tom aj najnovšie údaje Eurostatu:

Zdroj: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/185987/umfrage/steuer-und-sozialabgaben-nach-laendern/>

3.5. NEZDANITEĽNÉ MINIMUM A DAŇOVÝ BONUS

Nezdaniteľné minimum na daňovníka (4 922,82 €/ročne v roku 2023, resp. 234,42 €/mesačne) a daňový bonus na využívované dieťa predstavuje základný pilier sociálnej politiky štátu vo vzťahu k ekonomickej aktívnejmu obyvateľstvu. Nárok na daňový bonus má každý daňovník, ktorý dosiahol zdaniteľné príjmy zo závislej činnosti aspoň vo výške 6-násobku minimálnej mzdy, alebo dosiahol zdaniteľné príjmy z podnikania alebo z inej samostatnej zárobkovej činnosti aspoň 6 -násobok minimálnej mzdy. Daňovník si v ročnom zúčtovaní dane z príjmu uplatňuje daňový bonus na dieťa a prípadne aj nezdaniteľné minimum na manželku, ale iba v prípade, ak jej celkový ročný príjem nepresiahol hranicu 19,2-násobku životného minima.

Ak porovnáme výšku nezdaniteľného minima na Slovensku a v Rakúsku, slovenský daňový poplatník je zo tohto hľadiska na tom značne horšie. Nielen v nominálnom vyjadrení, ale aj v prípade parity kúpnej sily. Rakúsky daňovník neplati žiadnu daň z príjmu do 11 693 € ročne. Na druhej strane Rakúsko dôsledne uplatňuje progresívne zdanenie príjmov fyzických osôb. Ročný príjem v pásme od 11 693 do 19 134 € je zaťažený daňou 20 %, príjem v pásme 19 135 až 32 075 € daňou 30 %, príjem 32 075 až 62 080 € daňou 41 %, príjem 62 080 až 93 120 € daňou 48 %, príjem v pásme 93 120 € až 1 000 000 € daňou 50 % a príjem nad 1 000 000 € daňou 55 %. V prepočte na mesačný príjem rakúsky zamestnanec v roku 2023 neplatí žiadnu daň do výšky príjmu 985,42 € mesačne,

resp. platí daň z príjmu 20 % z príjmov nad touto hranicou do výšky príjmu 1 605,50 € mesačne. V príjmovom pásme 2 683,92 až 5 184 € mesačne je hranicná sadzba dane z príjmu 41 %. Pritom priemerný ročný plat/mzda v Rakúsku v roku 2023 dosiahol 40 875 € brutto ročne, resp. 3 406 € mesačne (v čistom ide o sumu cca 2 215 € mesačne). Na porovnanie: v Nemecku ide o sumu 4 035 € brutto mesačne. **Zdroj:** <https://poradnuk.com.ua/de/gehalt-in-%C3%BCsterreich-im-jahr-durchschnitt-minimum.html>

Daňovník v Rakúsku si pritom z daňového základu odpočítava výdavky, ktoré preukázateľne zaplatil na zdravotnú stárostlivosť (lieky, opravu chrupu, optické pomôcky, masáže atď.) vrátane nákladov na dochádzanie do práce (paušál), náklady na prechodné ubytovanie v prípade, ak pracuje mimo svojho bydliska, a dokonca aj náklady spojené s hľadaním si nového zamestnania až do limitu, ktorý určuje predpis. To sa týka aj paušálnych výdavkov na dochádzanie za prácou, ako aj nákladov na financovanie životného poistenia, poistenia v nesebestačnosti (umožňujúceho čerpanie prostriedkov spojených s opatrovateľskou službou v čase staroby v závislosti od stupňa odkázanosti podľa zdravotného posudku). Popri tom tamojší systém umožňuje výrazné zníženie základu dane pri dobrovoľnom dôchodkovom sporení a daňové zvýhodnenia rodičov nezaopatrených detí v podobe daňových bonusov.

3.6. DISKRIMINÁCIA DÔCHODKOVÉHO SPOREŇIA

V 3. PILIERI NA SLOVENSKU

Všetky krajiny EÚ sa snažia zmierňovať negatívny vplyv starnutia obyvateľstva tak, že prostredníctvom daňových úľav motivujú sporiteľov, aby si sporili na penziu viac, ako im určujú povinné odvody na dôchodkové sporenie. Každá krajina má systém daňových úľav odlišný. Všetky však majú spoločného menovateľa v tom, že určitú časť dobrovoľných príspevkov zamestnávateľa a zamestnanca na dôchodkové sporenie do fondov si môže sporiteľ odpočítať zo základu dane, alebo v niektorých štátach dokonca zo samotnej vypočítanej dane z príjmu. V Česku zamestnanec v treťom pilieri dostáva od štátu v prípade sporenia vo výške 3 000 Kč mesačne štátu premiu 3 600 Kč ročne. Okrem toho sú v Česku od dane z príjmu oslobodené aj príspevky zamestnávateľa až do výšky 50-tisíc Kč ročne. U nás príspevky zamestnávateľa na dobrovoľné dôchodkové sporenie zamestnanca podlieha v plnom rozsahu dani z príjmu (19 %) a tiež zdravotným odvodom (10 % zamestnávateľ a 4 % zamestnanec).

Slovenská daňová úľava pre sporiteľov v doplnkovom dôchodkovom sporeni (DDS) predstavuje iba symbolických 34,30 € ročne v prípade, ak zamestnanec uzavrel zmluvu o sporeni po 1. 1. 2013, alebo podpísal k existujúcej zmluve uzavretej pred týmto dátumom dodatok k zmluve, ktorým mu bol zrušený dávkový plán. To znamená, že ide o zmluvy, ktoré umožňujú výber nasporených prostriedkov (vrátane príspevkov zamestnávateľa vyplácaných zamestnancovi na účet v DDS) až po odchode do predčasného alebo riadneho starobného dôchodku. Obvyklá výška príspevkov zamestnávateľov na DDS zamestnancom zodpovedá 2 % hrubej mzdy. V iných krajinách EÚ je obvyklé, že príspevky na DDS nie sú vo fáze sporenia predmetom dane z príjmu, aby dochádzalo v maximálnej miere k ich akumulácii v prospech sporiteľa. Na druhej strane sú v iných krajinách pomerne vysoko penalizované predčasné výbery finančných prostriedkov pôvodne určených na krytie finančných potrieb seniorov v čase staroby, aby bol splnený účel oslobodenia od dane a odvodov. U nás podliehajú dani z príjmu FO pri predčasnom výbere iba peniaze v DDS, nie však prostriedky nasporené v rámci 2. piliera (DSS), ktoré je možné bez zdanovania vybrať v prípade, ak celkový príjem sporiteľa po odchode do penzie dosiahne minimálnu hranicu stanovenú zákonom. Pritom sa u nás vôbec neberie do úvahy skutočnosť, že priemerný starobný dôchodok v podmienkach slovenskej ekonomiky nestačí vo väčšine prípadov kryť finančné potreby seniora umiestneného v sociálnych zariadeniach. To znamená, že v rámci politického populizmu si štát podkopáva v tejto oblasti udržateľnosť sociálneho systému Slovenska.

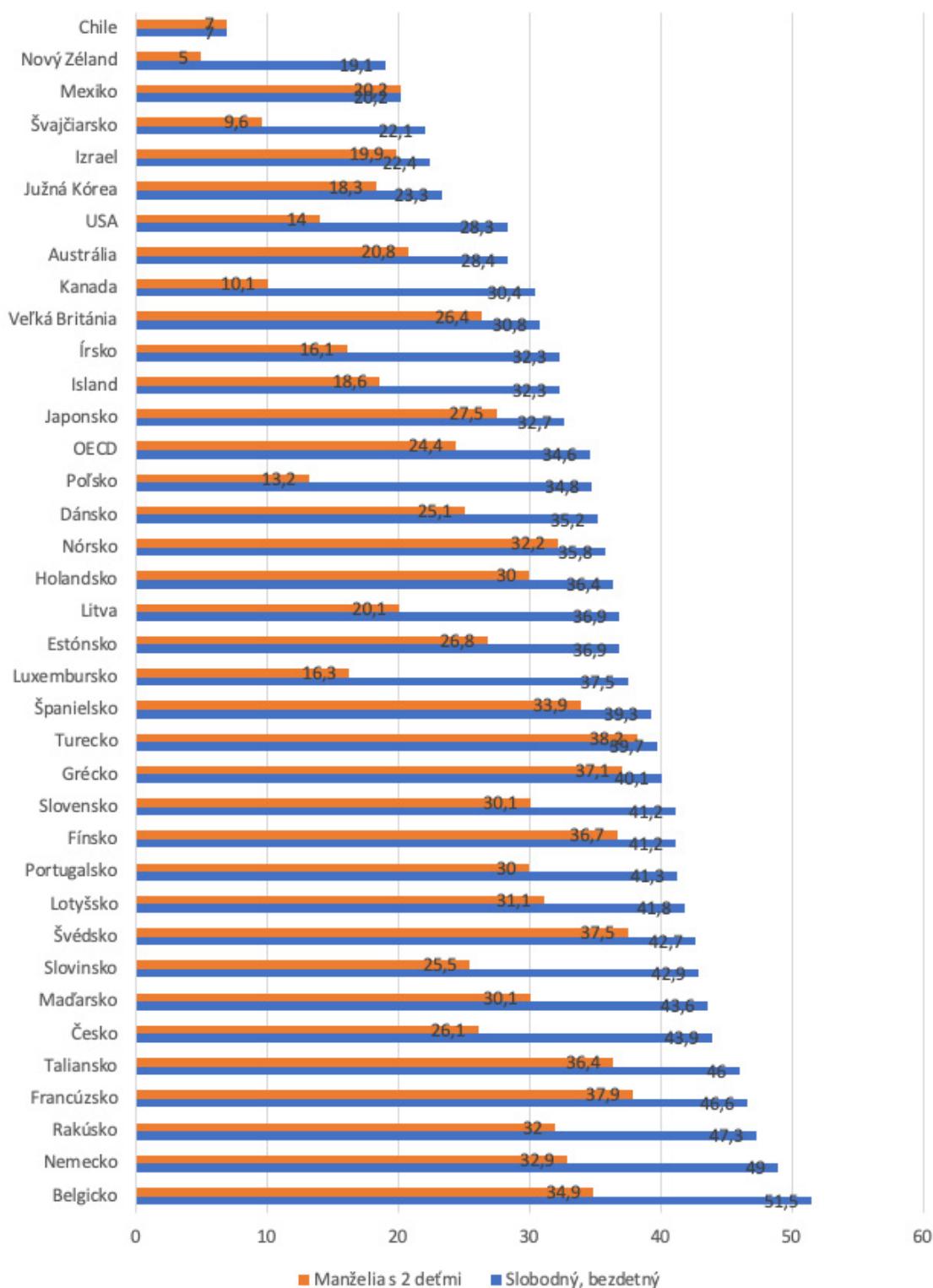
Niektoří zamestnávateľia zamestnanecké benefity poskytujú zamestnancom v rovnakej výške bez ohľadu na dosahovanú mzdu/plat. Zákon o sociálnom fonde umožňuje čerpať

napríklad prostriedky na príspevok zamestnávateľa na DDS aj zo Sociálneho fondu. Tento by však mal prednoseť byť určený na poskytovanie zamestnaneckých benefitov, ktoré sú v zmysle Zákona o dani z príjmu oslobodené od platenia dane. Ide napríklad o príspevky na stravu, príspevky na účelovo preukázateľnú regeneráciu pracovnej sily, príspevok na dopravu nízkoprijmovým zamestnancom, alebo sociálnu výpomoc pre zamestnancov, ktorí sa z dôvodu dlhodobej právenceschopnosti a iných legislatívne vymenovaných dôvodov ocitli v núdzi. Z uvedeného vyplýva, že mnohí zamestnávateľia sa vo vzťahu k poskytovaniu zamestnanecích benefitov správajú iracionálne bez reflektovania aspoň minimálnych sociálno-daňových štandardov, ktoré umožňuje slovenská legislatíva.

Slovensko nepatrí v rámci EÚ medzi krajinu, ktoré majú silný sociálny štát. Plánovaná daňová a odvodová reforma by mala byť zameraná na zvýšenie čistých príjmov občanov s nízkymi mzdami a platmi bez toho, aby bolo ohrozené ich finančné zabezpečenie v starobe. Schválené reformy v daňovo-odvodovej oblasti pre rok 2023 sú zamerané len na podporu rodín s deťmi a tiež odmeňovanie na základe dohôd o pracovnej činnosti týkajúcej sa brigádnickej práce v polnohospodárstve a gastronomii. Tieto opatrenia ako celok budú mať malý vplyv na pracovný trh, náklady zamestnávateľov a potrebu znižovania sociálnej chudoby na Slovensku. Tá je zrejmá napríklad aj pri porovnávaní čistého finančného majetku Slovákov v porovnaní s inými krajinami OECD (Zdroj: Allianz Global Wealth Report 2021). Zo správy vyplýva, ako je spomínané výšie, že kym priemerný Slovák vlastní čisté finančné aktiva vo výške 7 531 €, priemerný Čech má 21 607 € a Poliak 9 882 €.

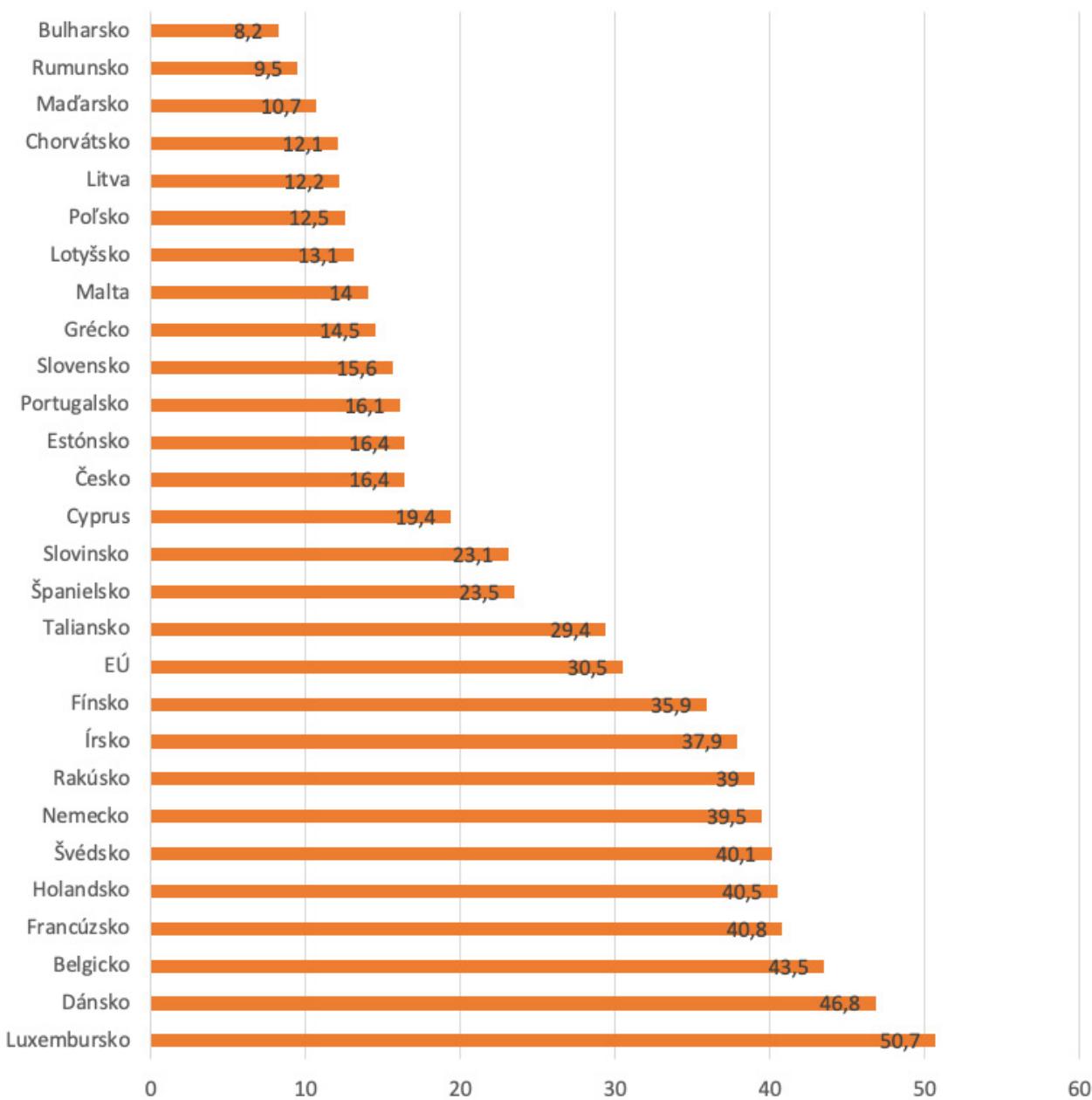
V oblasti boja proti chudobe a v nadváznosti na starnutie obyvateľstva by mal štát motivovať jednotlivcov k vyšej účasti na doplnkovom dôchodkovom sporeni, alebo iných foriem zabezpečenia zamestnancov po skončení ekonomickej aktívneho života o vytváranie finančných rezerv pre obdobie staroby alebo nevládnosti (poistenie nesebestačnosti). Tieto by mali byť súčasťou zamestnaneckých výhod ponúkaných firmami svojim pracovníkom a zároveň aj nástrojom na budovanie lojality zamestnancov a stability pracovných miest. Poistenie v nesebestačnosti je pritom v sociálne vyspelých trhových ekonomikách EÚ (napr. Rakúsko a Nemecko) odpočítateľnou položkou z daňového základu jednotlivca. Vzhľadom na starnutie obyvateľstva spojené s demografickým vývojom by poistenie v nesebestačnosti malo byť dôležitým prvkom sociálneho štátu aj na Slovensku. Parametrické zmeny v daňovo-odvodovom začlenení si vyžadujú širšiu odbornú diskusiu a využitie poznatkov zo zahraničia z krajín, ktoré môžu predstavovať pre Slovensko inšpiráciu a vzor toho, ako má vyzeráť sociálna úroveň štátu orientovaná v prospech občana.

Podiel daní a sociálnych odvodov na celkových pracovných nákladoch v krajinách OECD (2020)

Zdroj: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/185987/umfrage/steuer-und-sozialabgaben-nach-laendern/>
<http://wko.at/statistik/eu/europa-arbeitskosten.pdf>

Pracovné náklady na hodinu práce vrátane poistných odvodov v krajinách EÚ (€)

Zdroj: <https://oiger.de/2023/04/26/platz-7-in-europa-deutsche-arbeitsstunde-kostet-3950-euro/186524>

4. ZDAŇOVANIE FIRIEM VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH EÚ

Polemiky ekonómov v oblasti daní sa týkajú nielen zdaňovania fyzických osôb, ale aj firiem. Firemné dane – označované ako korporátne dane – je potrebné odborne nazývať daňami zo zisku právnických osôb (DZPO). K nim treba priradiť aj dane z kapitálových príjmov v prípade, ak sa vlastníci rozhodnú vytvorený zisk rozdeliť medzi akcionárov akciových spoločností alebo vlastníkom/spoločníkom s. r. o., prípadne komanditných spoločností. Polemiky nastávajú, nielen pokial' ide o sadzbu DZPO, ale hlavne o výplatu ziskov. Na Slovensku sú často verejnosti prezentované názory, že dividendy by nemali byť zdaňované vôbec, lebo údajne ide o dvojité zdanenie. Pritom daň zo zisku platí spoločnosť a daň z dividend platí akcionár alebo vlastník s. r. o. Ide teda o rôzne subjekty, a preto argumenty o dvojitém zdanení nemajú odborné ekonomicke opodstatnenie.

V analýzach sa často porovnávajú sadzby firemných dane, ktorá by od roku 2024 mala byť najmenej 15 %. Skupina G7 na jar 2023 podporila zavedenia minimálne 15 % dane z príjmov veľkých globálnych firiem. V lete 2023 o tejto téme rokovali zástupcovia dvadsiatich najväčších svetových ekonomík, skupina G20. Už zasadnutia ministrov financií EÚ však ukázali, že implementácia bude zložitejšia. Viaceré krajin –

Írsko, Luxembursko, Poľsko či Maďarsko – nechcú minimálne daňovú sadzbu pre nadnárodné korporácie podporiť. O daňových otázkach pritom musí EÚ rozhodovať jednomyselne.

V analýzach obvykle nie sú uvedené spôsoby stanovenia základu pre DZPO. Rozdielny prístup k určovaniu základu DZPO potom môže viest' ku skresleniu porovnávaných údajov medzi krajinami. Ide najmä o výšku účtovných odpisov (ročných odpisových sadzieb) pri majetku používaného na zabezpečenie príjmov spoločnosti alebo napríklad vedľajších pracovných výdavkov, ktoré nie sú považované za plat/mzdu (zamestnanec benefity). Okrem toho mnohé firmy môžu získať dotačné prostriedky, ktoré daniam obvykle nepodliehajú. To sa týka aj investícií na vedu a výskum alebo vzdelávanie a školenia súčasných zamestnancov, prípadne podpory odborného výcviku v rámci duálnej školskej prípravy odborných pracovníkov. Rozdielna je aj daňová uplatnitelnosť úrokových nákladov, najmä ak cudzie zdroje poskytli spoločnosti samotní akcionári alebo spoločníci. Rozdielne prístupy v oblasti určenia základu DZPO sú aj v prípade kúpy osobných motorových vozidiel, keďže daňovo uznateľný napríklad nákup vozidla len do výšky 35-tisíc eur.

Tabuľka: Sadzby firemných daní v krajinách EÚ

Krajina	Sadzby DPPO
Belgicko	25 % alebo 20 %
Bulharsko	10 % a 5 % (úroky, licencie)
Dánsko	22 %
Nemecko	15 %; solidaritný príplatok 5,5 %
Estónsko	0% (len pri výplatе dividend 20 % alebo 14 %)
Fínsko	20 %
Francúzsko	15 % alebo 25 %
Grécko	22 %
Írsko	12,5 % alebo 25 %
Chorvátsko	10 % alebo 18 %
Taliansko	24 %
Lotyšsko	20 %
Litva	15 %
Luxembursko	17 % alebo 15 % (plus 7 % príspevok do fondu zamestnanosti)
Malta	35 %
Holandsko	19 % a 25,8 %

Rakúsko	24 % (23 % od 2024)
Poľsko	9 % a 19 %
Portugalsko	21 % plus komunálny príplatok max. 1,5 %
Rumunsko	16 %
Švédsko	20,6 %
Slovensko	21 % alebo 15 % pre spoločnosti s tržbami do 50-tisíc eur ročne
Slovinsko	19 %
Španielsko	1 %, 10 %, 18 %, 20 %, 25 % a 30 %
Česko	19 %
Maďarsko	9 %
Cyprus	12,5 %

5. ROVNÁ VERZUS PROGRESÍVNA DAŇ

Táto sa týka predovšetkým dane z príjmu fyzických osôb, ale čiastočne zasahuje aj do oblasti DZPO, najmä pokiaľ ide o malé a stredné podniky, ktoré sa jednotlivé krajiny snažia podporiť nižšími daňami. V prípade SR ide o spoločnosť s maximálnou výškou ročných tržieb do výšky 49 760 €. Vo všeobecnosti platí pravidlo, že rovná daň pripravuje chudobných o prostriedky, potrebné na uspokojovanie ich základných potrieb. Pričom u bohatých daňovníkov iba obmedzuje ich výdavky na luxus. Z pohľadu liberálnych ekonómov sú však verejnosi prezentované názory, že progresívna daň trestá úspešných, hoci najvyspelejšie západné ekonomiky aplikujú v drívnej väčšine práve progresívne zdaňovanie. Výška daňových sadzieb nám nedáva konkrétny prehľad o tom, aký podiel svojich príjmov alebo ziskov jednotlivé subjekty do verejných pokladní v rámci ekonomík odvádzajú. V prípade fyzických osôb došlo zavedením rovnej dane (19 %) na Slovensku k degressívному daňovo-odvodovému zaťaženiu z dôvodu nastavenia maximálnych vymeriavacích základov pre odvody do poistných fondov. To znamená, že vysokoprijmoví jednotlivci po prekročení stropov (maximálnych vymeriavacích základov) už platili iba daň z príjmu, pričom ostatní daňovníci aj povinné odvody. To znamená, že systém bol výhodne nastavený pre najvyššie príjmové skupiny obyvateľstva. Súčasný model daňovo-odvodového zaťaženia na Slovensku je založený na platení zdravotných odvodov bez ohraničenia maximálnym vymeriavacím základmi a ohraničením platenia sociálnych odvodov na 7-násobok príemernej mzdy v ekonomike (meranej vždy z obdobia spred 2 rokov). Nakolko bola na Slovensku rovná daň zrušená zavedením 2. pásmo DPFO zo základu dane po odpočte odvodov (od 41 445,46 €) a súčasne zrušeniu možnosti uplatnenia nezdanielneho minima na jednotlivca z pracovných príjmov a príjmov z podnikania (SZČO a umelci v slobodnom povolaní), skrvodlivosť v tejto oblasti bola odstranená. Kedže sa však pre účely výpočtu starobných aj

invalidných dôchodkov zohľadňujú len príjmy do výšky trojnásobku príemernej mzdy/platu, možno z pohľadu vysokoprijmových daňovníkov systém považovať za nespravodlivý. Tu si však treba uvedomiť, že vo vyspelých ekonomikách sú progresívne pásmá zdaňovania príjmov nastavené oveľa prudšie ako u nás.

DZPO pre nadnárodné spoločnosti môžu v určitých prípadoch v hostiteľských štátach byť nulová v prípade ak sídl spoločnosti je v inej členskej krajine EÚ a vlastnícky podiel materskej spoločnosti na imaní spoločnosti je minimálne 25 % (tzv. zdanie v rámci skupiny). Okrem toho firmy môžu mať tendenciu využívať efekty daňovej optimalizácie prostredníctvom transferových cien, ktoré nezodpovedajú trhovým cenám. Proti takýmto nekalým praktikám na pôde EÚ pôsobia v jednotlivých štátach špecializované útvary daňovej správy, ktoré kontrolujú dodržiavanie pravidiel EÚ pre transferové oceňovanie.

Výber daní v rámci EÚ je potrebné posudzovať v rámci platných bilaterálnych zmlúv o zamedzení dvojitého zdanenia, z ktorých mnohé platia na medzinárodnej úrovni desiatky rokov. V rámci nich obvykle nemôžu krajiny, kde daňový subjekt dosiahol napríklad kapitálový príjem (dividenda, úroky, výplata podielov na zisku a pod.), tieto zdaňovať v krajine príjmu, ale v domovskej krajine daňovníka. To má za následok nižší výber daní v porovnaní s tým, že by tieto príjmy dosiahol daňovník s trvalým pobytom (domicilom) v krajine, v ktorej predmetný príjem dosiahol. V zmysle predmetných dohôd existujú dva daňové režimy pre zdaňovanie príjmov nerezidentov: systém vyňatia dane dosiahnutej z príjmu zo zahraničia alebo systém započítania dane zaplatenej (zrazenej) v zahraničí s daňovou povinnosťou v domovskej krajine daňovníka.

Tabuľka: Sadzby dane z príjmu fyzických osôb v EÚ (2023)

Krajina	Sadzby DPPO
Belgicko	25 – 50 %
Bulharsko	jednotná sadzba 10 %
Dánsko	37,08 – 52,07 %
Nemecko	14 – 45 %; solidaritný príplatok 5,5 % pre vyššie príjmy
Estónsko	jednotná sadzba 20 %
Fínsko	12,64 – 44 %; plus mestské dane 4,36 – 19,75 %
Francúzsko	11 – 45 %
Grécko	9 – 44 %
Írsko	20 a 40 %; Všeobecná sociálna tarifa 0,5 %, 2 %, 4,5 %, 8 % alebo 11 %
Chorvátsko	20 a 30 %

Talianstvo	23 – 43 %
Lotyšstvo	20 – 31 %
Litva	20 a 27 %
Luxembursko	8 – 42 %; solidaritný príplatok 7 % alebo 9 %
Malta	15 – 35 %
Holandsko	36,93 – 49,5 %
Rakúsko	20 – 55 %
Poľsko	12 a 32 %
Portugalsko	14,5 – 48 %; solidaritný príplatok 2,5 % alebo 5 %
Rumunsko	Jednotná sadzba 10 %
Švédsko	29 – 55,5 %
Slovensko	19 – 25 %
Slovinsko	16 – 50 %
Španielsko	max. 54 %
Česko	15 a 23 %
Maďarsko	jednotná sadzba 15 %
Cyprus	20 – 35 %

Zdroj: <https://euractiv.sk/section/danova-politika/snews/niektore-krajiny-eu-maju-problem-s-minimalnou-danou-pre-korporacie/>

Tabuľka: Vývoj daňového zaťaženia (podiel príjmov štátu na HDP) vo vybraných krajinách EÚ (%)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Slovensko	40,2	43,1	40,1	38,6	38,8	39,4	39,9	40,7
Česko	40,5	41,3	40,5	40,5	41,5	41,6	41,6	40,5
Poľsko	39	39,1	38,7	39,8	41,3	41,1	41,3	42,3
Maďarsko	47,4	48,4	45	44,1	43,8	43,5	43,4	41,1
Nemecko	44,9	45,1	45,5	45,6	46,3	46,7	46,5	47,8
Švédsko	49,2	49,3	50,7	50,6	50,7	49,9	49,4	49,1
EÚ (28)	45,1	44,7	44,7	44,8	45,1	45	46,2	46,9

Zdroj: <https://cenastatu.sme.sk/kv-mp-e/2016/dn/>

Vysvetlenie k tabuľke: Slovensko patrí medzi krajinu s vysokým podielom tvorby HDP firmami, ktoré získali investičné stimuly (priama finančná pomoc na vytvorenie pracovných miest ako podiel z celkovej ceny práce alebo nepriama pomoc v podoobe daňových prázdnin). To znamená, že dotknuté firmy súčasne výraznou mierou majú podiel na tvorbe HDP, ale táto skutočnosť sa neodráža priamo na príjmoch štátu. Zohľadňovať skutočnosť, že novovytvorené pracovné miesta so sebou prinášajú daňové príjmy (DPFO), nie je faktorom, ktorý by výrazne ovplyvnil pomerne nízky podiel príjmov štátu na HDP. Z tabuľky môžeme dovodoviť, že podobné výsledky sa týkajú nielen SR, ale aj Poľska, Česka a Maďarska. V Maďarsku navyše v kombinácii s veľmi nízkou firemnou daňou (DZPO).

6. DAŇ Z PRIDANEJ HODNOTY V ČLENSKÝCH ŠTÁTOCH EÚ (K 1. 1. 2022)

Podľa tabuľky uvedenej ďalej krajiny EÚ s najvyššími štandardnými sadzbami DPH sú Maďarsko (27 %) a Chorvátsky, Dánsko a Švédsko (všetky na úrovni 25 %). Luxembursko uplatňuje najnižšiu štandardnú sadzbu DPH vo výške 17 %, nasleduje Malta (18 %) a Cyprus, Nemecko a Rumunsko (všetky na úrovni 19 %). Každá krajina autonómne určuje, ktoré tovary a služby sú zaradené do zníženej sadzby DPH a pri ktorých je použitá základná sadzbba DPH. V niektorých krajinách napríklad potraviny podliehajú nízkej DPH, ale potraviny s negatívnym vplyvom (tzv. nezdavé) sú zaťažené základnou sadzbou DPH. Ide o sladkosti, sladené nápoje či výrobky s vysokým obsahom tukov. Na Slovensku sa zoznam tovarov so zníženou sadzbou DPH (10 %) v posledných rokoch výrazne rozšíril tak, aby sa netýkal len úzkeho okruhu základných potravín. Systém kategorizácie, t. j. zaťaženia jednotlivých druhov tovarov DPH je pomerne zložitý.

Najnovšie porovnanie cien chleba v EÚ dokazujú, že za tento základný potravinový produkt platíme v tomto roku tretiu najvyššiu cenu v EÚ. A to aj napriek tomu, že podlieha iba 10 % DPH. Pokiaľ ide o pečivo, to zvýhodnenej DPH podlieha len vtedy, keď má hmotnosť 40 až 50 gramov. To znamená, že napríklad bagety sú zaťažené sadzbou DPH vo výške 20 %, pretože majú väčšiu hmotnosť. Chlebom sa myslí pekárenský výrobok s hmotnosťou najmenej 400 gramov nakyprený kvasom alebo droždím. Pri čerstvých pekárenských výrobkoch sa zvýhodnená DPH týka tovarov vyrobených bez použitia konzervačných látok, bez predpečenia, pričom tovar sa spotrebiteľovi ponúka naj-

skôr do 24 hodín od upečenia, ak ide o chlieb, a v prípade pečiva do 12 hodín od upečenia.

Rozdielne zdanenie základných potravinárskych výrobkov v rámci jednej krajiny nie je štandardné. Spôsobuje zbytočnú administratívnu záťaž nielen obchodníkov, ale aj poskytovania služieb v oblasti rýchleho občerstvenia, stravovania a pod. Zároveň štát ľahko dokáže kontrolovať plnenie podmienok na uplatnenie nižšej DPH na tieto tovary predávanú konečnému spotrebiteľovi.

Slovenský spotrebiteľ vzhľadom na nízku kúpschopnosť hľadá na pultoch výrobky s čo najnižšou cenou. Práve preto majú často firmy vyrábajúce regionálne potraviny problem presadiť sa na trhu so svojím sortimentom kvalitných produktov. Dosť ľahko sa dá tiež skĺbiť produkcia zdravých potravín a zároveň používanie extrémnych dávok agrochémie pri produkcií potravín. Vojna na Ukrajine výrazne ovplyvnila ceny energií, surovín a polotovarov potrebných na výrobu hnojív a postrekov potrebných pre poľnohospodársku pruvovýrobu. Výsledkom boli nevyhnutné zmeny kalkulácie nákladov a cenové šoky ovplyvňujúce správanie sa zákazníkov. Riešením je zníženie sadzby DPH na všetky tovary predávané ako tovar z dvora. Okrem iného aj preto, že predajcovia sa nemôžu spoliehať na zníženie režijných nákladov (tzv. úspor z rozsahu), ktoré sú charakteristické pre veľkovýrobu, a tiež predaj tovarov v rámci veľkých obchodných reťazcov. Do úvahy treba bráť tiež kúpschopnosť obyvateľstva a ochotu zaplatiť viac za tovary, ktoré spĺňajú zaradenie medzi bioprodukty.

Tabuľka: Sadzby dane z pridanej hodnoty (%)

Členský štát	Štandardná (základná)	Znížená	Osobitná tzv. parkovacia	Osobitná – super znížená
Rakúsko	20	10/13	13	-
Belgicko	21	6/12	12	-
Bulharsko	20	9	-	-
Chorvátsky	25	5/13	-	-
Cyprus	19	5/9	-	-
Česko	21	10/15	-	-
Dánsko	25	-	-	-
Estónsko	20	9	-	-
Fínsko	24	10/14	-	-
Francúzsko	20	5,5/10	-	2,1
Nemecko	19	7	-	-

Grécko	24	6/13	-	-
Maďarsko	27	5/18	-	-
Írsko	23	9/13,5	13,5	4,8
Talianstvo	22	5/10	-	4
Lotyšsko	21	5/12	-	-
Litva	21	5/12	-	-
Luxembursko	17	8	14	3
Malta	18	5/7	-	-
Holandsko	21	9	-	-
Poľsko	23	5/8	-	-
Portugalsko	23	6/13	13	-
Rumunsko	19	5/9	-	-
Slovensko	20	10	-	-
Slovinsko	22	5/9,5	-	-
Španielsko	21	10	-	4
Švédsko	25	6/12	-	-

7. DAŇ Z PREVODU MAJETKU, DAŇ Z DAROVANIA A DAŇ Z DEDIČSTVA VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH

7.1. DAŇOVÁ PRAX NA SLOVENSKU

Slovensko v roku 2005 zrušilo daň z darovania, dane z dedičstva a dane z prevodu nehnuteľného majetku. Tieto daňové zmeny boli odôvodňované tým, že v prípade dane z darovania ide o dvojité zdanenie, výber daní je komplikovaný a nespravodlivý k tým, ktorí ich musia platiť. Pritom napríklad v Nemecku je daň z darovania určená rovnakou percentuálnou sadzbou ako daň z prevodu nehnuteľnosti. V prípade nehnuteľností sa berú do úvahy nezdaniteľné sumy v závislosti od stupňa príbuzenského vzťahu darcu a obdarovaného. V prípade blízkych rodinných príslušníkov (manželia, životný partner, deti a pod.) sú hranice oslobodeného príjmu veľmi veľkoryso nastavené. Daniam tak podliehajú v zásade iba prevody veľkého majetku.

Zrušenie uvedenej tzv. trojdane bolo na Slovensku spojené v rovnakom čase so zrušením dividend a zdaňovaniu podielov na zisku s. r. o. v snahe prilákať do ekonomiky zahraničné investície. Zároveň s tým sa výrazne zvýšilo zdanenie spotreby zavedením jednotnej DPH vrátane potravín a zníženie DZPO. Na ilustráciu treba uviesť, že v 90. rokoch bola DPH na služby 6 %. DZPO sa vo všeobecnosti ľahko vyberajú, pretože vysoko nastavené sadzby motivujú daňovníkov (najmä právnické osoby a SZČO) k vyhýbaniu sa daňovej povinnosti cez rôzne formy daňovej optimalizácie. Vplyv výšky daňovej sadzby na výber daní v ekonomickej teórii je vysvetlený na tzv. Lafferovej krivke. V praxi sú značné rozdiely nielen medzi sadzami DZPO, ale aj uplatnitelnej štruktúre firemných výdavkov v rámci jednotlivých krajín, ako aj značne rozdielných účtovných odpisov (dobe odpisovania majetku vo firme). Okrem toho v prípade nadnárodných spoločností môžu firmy v mnohých prípadoch využívať koncernové zdaňovanie v domovských krajinách v prípade, ak ich podiel na základnom imaní vo firme pôsobiacej v hostitelskej krajine predstavuje aspoň 25 %. Krajinu EÚ sa snažia bojovať proti daňovým únikom medzinárodne pôsobiacich firiem kontrolou tzv. transferového oceňovania pri fakturácii tovarov a služieb medzi spriaznenými firmami, ale tieto sa týkajú z kapacitných dôvodov len veľkých korporácií.

V prípade dane z prevodu nehnuteľnosti bolo zrušenie tejto dane v roku 2005 na Slovensku odôvodňované tým, že výber daní je komplikovaný, vyžaduje si predkladanie znaleckých posudkov pri podávaní návrhov na vklad do katastra nehnuteľnosti (KN) a tieto náklady sú vyššie ako výnos predmetnej dane. Dnes sú však tieto argumenty

irelevantné, pretože pri vyrubení dane sa môže vychádzať z cenových máp, resp. v prípade bytov z kalkulačky Inštitútu finančnej politiky MF SR. V rámci digitalizácie procesov (e-governance) je možné platenie dane prepojiť so správou katastra a platením úradných poplatkov spojených so zápisom nových vlastníckych vzťahov do KN. V prípade Rakúska tieto katastrálne poplatky predstavujú 1,10 % z hodnoty nehnuteľnosti. Obdobné poplatky na Slovensku (66 €, resp. 266 € v prípade urýchľeneho prevodu vlastníckych práv k nehnuteľnosti) nepokrývajú s veľkou pravdepodobnosťou ani náklady štátu na túto úradnú agendu (mzdy zamestnancov a náklady na správu). Pritom Úrad geodézie, kartografie a katastra (ÚGKK) SR celí dlhodobo súdnym sporom v súvislosti s nakladaním s nehnuteľným majetkom, pochybeniam pri zápisoch vlastníckych práv a iných právnych úkonoch spojených s touto agendou (napr. záložné práva, uplatňovanie nárokov vyplývajúcich so záložných práv, prevodov majetku v rámci reštitúcií, alebo agendy spojenej s ROEP (Register obnovenej evidencie pozemkov)). Na náklady ROEP v minulosti SR čerpala značný objem finančných prostriedkov z fondov EÚ, ale napriek tomu sa krajine nepodarilo odstrániť negatívne dôsledky extrémne veľkého rozsahu rozdrobenosti pôdneho fondu historicky odôvodneného systémom dedičských práv založených na tzv. uhorských zákonoch. Z už uvedeného vyplýva, že Slovensko má veľký priestor na féróve nastavenie poplatkov za prevod nehnuteľnosti a prípadné zavedenie dane z prevodu nehnuteľnosti (v zahraničí obvykle predstavuje sadzbu 3 až 4 % z hodnoty nehnuteľnosti). V rámci toho je možné nastaviť hodnoty nehnuteľnosti, ktoré by od týchto poplatkov boli oslobodené, alebo boli znížené podľa príjmovej alebo majetkovej situácie nadobúdateľa nehnuteľnosti.

Daň z darovania

Zrušením dane z darovania sa Slovensko stalo práckou špinavých peňazí pochádzajúcich z čiernej alebo sivej ekonomiky. Obdarovaní v mnohých prípadoch získavajú majetkové hodnoty (nehnutelnosti, finančné aktíva a pod.), ktorými legalizujú nezdanené príjmy alebo prostriedky získané korupciou, vydieraním alebo inou nelegálou činnosťou. Niektoré krajinu v uplynulých rokoch sice zrušili dane z darovania, alebo rozšírili nezdaniteľné pásmá, ale zmluvy obvykle podliehajú elektronickej registrácií (napr. cez nočarske registre) a sú spojené s povinnosťou zaplatiť regis-

tračný poplatok (napr. 1 %). V opačnom prípade sú darovacie zmluvy považované za neplatné. (pozri Rakúsko: <https://www.oesterreich.gv.at/lexicon/S/Seite.9914001.html>)

Dane z predaja nehnuteľnosti: Na Slovensku je predaj nehnuteľnosti oslobodený od dane z príjmu v prípade, ak túto vlastnil aspoň 5 rokov.

Ak daňovník **predal nehnuteľnosť** (napr. dom, byt, pozemok), resp. časť nehnuteľnosti **na základe uzatvorenej kúpnopredajnej zmluvy**, takýto príjem je na daňové účely považovaný za príjem z prevodu vlastníctva nehnuteľnosti.

Skutočnosť, či príjem z predaja nehnuteľnosti u daňovníka podlieha zdananiu a je zdaniteľným príjomom, alebo je od dane oslobodený, závisí od posúdenia podmienok na jeho oslobodenie podľa platných ustanovení zákona o dani z príjmov.

Povinnosť podať daňové priznanie

Ak daňovník dosiahol príjem z predaja nehnuteľnosti, ktorý nie je oslobodený od dane z príjmov, je povinný tento príjem priznať v daňovom priznaní, ak mu vznikla povinnosť toto daňové priznanie podať.

Príjem z predaja nehnuteľnosti sa zaraďuje medzi ostatné príjmy [podľa § 8 ods. 1 písm. b) zákona o dani z príjmov], a to ako príjem z prevodu vlastníctva nehnuteľnosti.

Oslobodenie príjmu z predaja nehnuteľnosti

Zákon o dani z príjmov v ustanovení § 9 zákona o dani z príjmov vymedzuje podmienky, ktoré musia byť splnené pre osloboedenie príjmu z predaja nehnuteľnosti.

Od dane je oslobodený príjem:

- z predaja nehnuteľnosti (nezaradenej v obchodnom majetku), a to po uplynutí 5 rokov odo dňa jej nadobudnu-

tia, okrem príjmu, ktorý plynie daňovníkovi podľa zmluvy o budúcom predaji nehnuteľnosti uzavretej do piatich rokov od jej nadobudnutia, aj keď kúpna zmluva bude uzavorená až po piatich rokoch od jej nadobudnutia;

- z predaja nehnuteľnosti (nezaradenej v obchodnom majetku) nadobudnej dedením (postupným dedením) v priamom rade alebo niektorým z manželov, ak uplynie aspoň 5 rokov odo dňa nadobudnutia tejto nehnuteľnosti preukázateľne do vlastníctva alebo spolučastníctva poručiteľa (alebo poručiteľov), okrem príjmu, ktorý plynie daňovníkovi podľa zmluvy o budúcom predaji nehnuteľnosti uzavretej do piatich rokoch od jej nadobudnutia, aj keď kúpna zmluva bude uzavorená až po piatich rokoch od jej nadobudnutia;

- z predaja nehnuteľnosti zaradenej do obchodného majetku, a to po uplynutí 5 rokov od jej vyradenia z obchodného majetku - okrem príjmu, ktorý plynie daňovníkovi podľa zmluvy o budúcom predaji nehnuteľnosti uzavretej do piatich rokoch od jej vyradenia z obchodného majetku, aj keď kúpna zmluva bude uzavorená až po piatich rokoch od jej vyradenia z obchodného majetku.

Základ dane tvorí rozdiel medzi kúpnou a predajnou cenou nehnuteľnosti bez ohľadu nato, že v predmetnom časovom období došlo k náрастu cien nehnuteľnosti. Tieto príjmy zahrnuté v daňovom priznaní daňovníka podliehajú okrem toho aj povinnosti zaplatiť zdravotné odvody! Zdravotná poisťovňa dostáva automaticky elektronicky od daňovej správy ročné zúčtovanie dane z príjmu za daňovníka a zo základu dane z príjmu uvedeného v § 8 Zákona o dani z príjmu vypočítá zdravotné odvody vo výške 14 %. Táto anomália je svetovou raritou, ktorá je z pohľadu zahraničia nepochopiteľná.

Tabuľka: Daňové zaťaženie prevodu nehnuteľnosti vo vybraných krajinách

	Pri nehnuteľnosti v cene 3 500 000 \$			Pri nehnuteľnosti v cene 150 000 \$	
	Dane a poplatky (\$)	% z ceny nehnuteľnosti		Dane a poplatky (\$)	% z ceny nehnuteľnosti
India	280 830	8,0	India	12 830	8,6
Španielsko	245 000	7,0	Španielsko	10 500	7,0
Veľká Británia	245 000	7,0	Argentína	7 650	5,1
Austrália	185 830	5,3	Francúzsko	7 640	5,1
Argentína	178 500	5,1	Nemecko	7 500	5,0

Francúzsko	178 150	5,0	Rakúsko	6 900	4,6
Nemecko	175 000	5,0	Česko	6 050	4,0
Čína	165 030	5,0	Mexiko	5 410	3,6
Rakúsko	161 000	4,6	Čína	4 580	3,0 (platí pri nehnuteľnostiach nad 400-tisíc €, inak je daň 0,50 % do hodnoty 250-tisíc €, resp. 2 % zo sumy ďalších 150-tisíc €.)
Izrael	153 340	4,4	Talian sko	4 940	3,0
Česko	140 050	4,0	Rumunsko	3 820	2,5
Japonsko	113 930	3,3	Austrália	3 660	2,4
Talian sko	105 440	3,0	Malajzia	3 000	2,0
Malajzia	105 000	3,0	Holandsko	3 000	2,0
Mexiko	83 220	2,4	SAE	3 000	2,0
Holandsko	70 000	2,0	Uruguaj	3 000	2,0
SAE	70 000	2,0	Japonsko	1 810	1,2
Uruguaj	70 000	2,0	Írsko	1 500	1,0
Kanada	66 160	1,9	Kanada	1 230	1,0
Írsko	57 020	1,6	USA*	1 110	0,7
Rumunsko	55 680	1,6	Estónsko	170	0,1
USA*	28 000	0,8	Veľká Británia	-	0,0
Estónsko	3 320	1,0	Izrael	-	0,0
Rusko	-	0,0	Rusko	-	0,0
Slovensko**	-	0,0	Slovensko**	-	0,0
Priemer	127 630	3,4		4 730	2,6

Zdroj: https://auditor.eu/assets/media/files/tiskove-zpravy/slovensko/sk/AUDITOR_Pred%C3%A1vajuci_na_Slovensku_profituju_zo_zrusenej_dane_z_prevodu_nehnutevnosti.pdf

Ako ukazuje prieskum britskej organizácie UHY, Slovensko patrí celosvetovo medzi ekonomiky s najnižšími poplatkami za prevod nehnuteľnosti. Slovenská vláda od roku 2005, keď zrušila daň z prevodu nehnuteľnosti, neukladá na prevod majetku žiadnu daň. Naproti tomu v susednom Česku alebo Rakúsku sa pri prevode nehnuteľnosti platia nadpriemerné dane. V Rakúsku je priemerná výška poplatkov na zápis a ďalších povinných poplatkov za prevod nehnuteľnosti v hodnote 150 000 \$ 4,6 %, zatiaľ čo celosvetový priemer je 2,6 %. V Česku je priemerná výška poplatkov na zápis a ďalších povinných poplatkov za prevod nehnuteľnosti 4 %. Organizácia UHY uvádza, že zrušenie dane pri prevode nehnuteľnosti na Slovensku podporilo investície do bývania a mobility na trhu práce. V skutočnosti mobilite pracovnej

sily v rámci Slovenska spojenej so stáhovaním sa za prácou bránia daňovo-odvodové povinnosti spojené s predajom nehnuteľnosti, ktorú predávajúci vlastnil kratšie ako 5 rokov. Daň z príjmu predstavuje 19 % z rozdielu medzi kúpnou pre dajnou cenou nehnuteľnosti a tiež zdravotné odvody s vymeriacím základom zaľažené sadzbou 14 %. Celkové daňovo-odvodové zaľaženie tak zodpovedá 33 %. Systém vyrubovania dane a zdravotných odvodov stáhuje aj skutočnosť, že zdravotné odvody platí daňovník v ročnom zúčtovaní až niekoľko mesiacov po vykonaní ročného zúčtovania DPFO. Pritom zaplatené zdravotné odvody znižujú celkový základ dane, čím je predávajúci nútensky podať opravné zúčtovanie DPFO.

7.2. AKO SA ZDAŇUJÚ PREVODY MAJETKU V RAKÚSKU A NEMECKU?

Oznamovacia povinnosť pri darovaní majetku v Rakúsku:

V Rakúsku bola od roku 2008 daň z darovania a daň z dedičstva zrušená. Popri tom existuje oznamovacia povinnosť len pri daroch medzi žijúcimi osobami – t. j. nie pri daroch v prípade úmrtia – a pri účelových daroch medzi žijúcimi osobami (dary s osobitnou podmienkou alebo zmluvne dohodnutým plnením na konkrétny účel), a to pre tento majetok:

- hotovosť,
- kapitálové pohľadávky (napr. sporiace knižky, dlhopisy, pohľadávky z úverov),
- podiely v korporáciách (AG, GmbH) a partnerstvách (OG, KG),
- účasť ako tichý spoločník,
- zariadenia alebo časti prevádzkarní na účely vytvárania príjmov z poľnohospodárstva a lesníctva, samo statnej zárobkovej činnosti alebo komerčného podnikania,
- hnuteľný hmotný majetok (napr. motorové vozidlá, motorové člny a plachetnice, šperky, drahé kamene atď.) a nehmotný majetok (napr. autorské práva, koncesie, užívacie práva, práva na pobyt, poukazy).

Podľa zákona o registrácii darov neexistuje oznamovacia povinnosť v prípade dedičstva alebo darovania nehnuteľnosti.

Pri nadobúdaní nehnuteľnosti z dôvodu smrti a darovaní nehnuteľnosti medzi žijúcimi osobami však existuje oznamovacia povinnosť podľa zákona o dani z prevodu nehnuteľnosti.

Zverejňovanie aktív

Ak je hodnota prevedeného majetku zrejmá, napr. v prípade hotovosti, sporiacich účtov alebo akcií, táto hodnota musí byť uvedená v oznamení. Ak hodnota nie je zrejmá (napr. v prípade použitého hmotného majetku), postačuje odhad reálnej trhovej hodnoty – ocenenie sa na to nevyžaduje.

Ak sa podnik (časť podniku, podiel v osobnej obchodnej spoločnosti) prevádzka bezodplatne, postačuje aj odhadovaná hodnota, ocenenie spoločnosti sa v tejto súvislosti nevyžaduje.

Oslobodenie

Oslobodené sú nadobudnutia medzi príbuznými do spoľočnej hodnoty 50 000 € v priebehu jedného roka.

Pojem relatívny je založený na ustanoveniach federálneho daňového zákonníka a je široko definovaný. Okrem rodičov, manželov a detí sem patria aj súrodenci, starí rodičia, prastarí rodičia, vnúčatá, pravnúčatá, strýkovia, tety, synovci, netere, bratranci, nevlastné deti, nevlastní starí rodičia, nevlastní strýkovia, nevlastné tety, svokrovci, partneri (vrátane osôb rovnakého pohlavia) a ich deti. Rodiča partnera, manžel švagrinej, alebo manželka švagra sa nevovažujú za príbuzných.

Bezplatné nadobudnutie majetku od toho istého príbuzného do jedného roka (od poslednej akvizície) je oslobodené od oznamovacej povinnosti len vtedy, keď súčet reálnych trhových hodnôt všetkých týchto nadobudnutí nepresiahne 50 000 €. Od dane sú oslobodené akvizície medzi inými osobami do spoľočnej hodnoty 15 000 € do 5 rokov. Po prekročení limitov oslobodenia sa musia označiť aj všetky ostatné výhody pre tú istú osobu počas obdobia pozorovania. Z toho sú vylúčené – okrem majetkových darov, ktoré nepodliehajú vykazovaniu od začiatku – bežné príležitosťné dary (darčeky na Vianoce, narodeniny, svadbu, promocie, Deň matiek, maturity atď.) za predpokladu, že spoločná hodnota nepresiahne 1 000 €. Zariadenie domácnosti vrátane bielizne a odevov je oslobodené od oznamovacej povinnosti bez obmedzenia hodnoty.

Okrem toho nasledujúce výhody, ktoré už boli oslobodené podľa zákona o dani z dedičstva a darovania z roku 1955, sú oslobodené od oznamovacej povinnosti:

- Príspevky medzi manželmi na kúpu/výstavbu obydlia (s maximálne 150 m² obytnej plochy na uspokojenie naliehavej potreby bývania);
- Dary určitým blízkym príbuzným (napr. manželom/manželkám, deťom, nevlastným deťom, vnúčatám, rodičom, nevlastným rodičom, starým rodičom a súrodencom) historicky, umelecko-historicky alebo vedecky hodnotných predmetov, ktoré nie sú určené na predaj, sú vo vlastníctve darcu najmenej 20 rokov a sú použiteľné na výskum a verejné vzdelávanie v súlade s úradnými pokynmi (napr. obrazy).

Rakúsko je príkladom efektívne nastaveného mechanizmov štátu pri potláčaní čiernej a sivej ekonomiky. Podozrié darovacie zmluvy automaticky daňová správa podrobuje preverovaniu majetkových a daňových pomerov

zúčastnených strán, čo je súčasťou rešpektu daňových subjektov týkajúcich sa plnenia daňových povinností, ktoré sú súčasťou verejných financií. Takéto opatrenia by mohli byť pozitívnym príkladom aj pre Slovensko, najmä dôvodu nefunkčnosti zákona o preukazovaní pôvodu majetku. Tento nie je možné uplatniť v praxi z dôvodu, že mnoho daňovníkov si zaobstaráva darovacie zmluvy, ktorými

efektívne legalizuje príjmy z čiernej a sivej ekonomiky. Elektronickou správou darovacích zmlúv a výberom evidenčného poplatku (napr. 1 % z darovanej sumy) by bolo možné pokryť výdavky spojené so zavedením takého systému a zvýšiť rešpekt daňovníkov pred zákonom, ktorý na Slovensku nie je na dostatočnej úrovni.

Takto sa v Nemecku platia dane z darovania, dane z dedičstva a dane z prevodu nehnuteľnosti.

Tabuľka: Daň z dedičstva podľa stupňa príbuzenstva v Nemecku (2023)

Vzťah	Daňová skupina	Nezdaniteľný základ dane (€)	Alternatívna sadzba dane
Manželia, registrovaní partneri	1	500 000 €	7 – 30 %
Deti, vnúčatá zosnulých	1	400 000 €	7 – 30 %
Vnúčatá	1	200 000 €	7 – 30 %
Pravnúčatá, v prípade dedičstva: rodičia, starí rodičia	1	100 000 €	7 – 30 %
Súrodenci, netere, synovci, nevlastní rodičia, svokrovci, svokrovci. V prípade daru: rodičia, starí rodičia	2	20 000 €	15 – 43 %
Partneri, snúbenci, iné osoby	3	20 000 €	30 – 50 %

Tabuľka: Daňové sadzby dane z dedičstva pre príslušné daňové triedy v Nemecku (2023)

max. výška dedičstva/daru	Daňová trieda 1 (%)	Daňová trieda 2 (%)	Daňová trieda 3 (%)
menej ako 75 000 €	7	15	30
menej ako 300 000 €	11	20	30
do 600 000 €	15	25	30
menej ako 6 000 000 €	19	30	30
menej ako 13 000 000 €	23	35	50
menej ako 26 000 000 €	27	40	50
Viac ako 26 000 000 €	30	43	50

Zdroj: <https://www.lenhart.immobiliien/erbschaftssteuer-immobilien-erben/>

8. ZÁVER: ODPORÚČANIA ZMIEN V DAŇOVО-ODVODOVOM SYSTÉME SR

1. Zavedenie ročného zúčtovania sociálnych odvodov s cieľom odstrániť špekulačné vyplácanie nepravidelných vysokých odmien manažérov, z ktorých sa z dôvodu prekročenia maximálnych vymeriavacích základov neplatia žiadne odvody do Sociálnej poisťovne.
2. Zvýšenie progresivity dane z príjmu fyzických osôb s extrémne vysokými príjmami nad úroveň súčasne nastaveného limitu pre platenie dane. Prípadne zvážiť zavedenie 3. pásma dane z príjmov vyšších ako dvojnásobok hranice, od ktorej sa v súčasnosti platí 25 % daň z príjmu FO (napr. vo výške 35 % pre príjmy od 77 106,02 €).
3. Zaviesť daňové úľavy na podporu mobility pracovnej sily podľa vzoru Rakúska alebo Nemecka (na dochádzanie do zamestnania, nákladov na vedenie druhej domácnosti ubytovania v mieste výkonu práce mimo miesta trvalého pobytu), ktoré by umožňovalo získať väčší benefit zamestnanca z prostriedkov kategorizovaných ako vedľajšie pracovné náklady zamestnávateľa.
4. Zmeniť systém vyplácania rodinných prídavkov a daňového bonusu na deti tak, aby tieto boli považované za preddavok na daň a podliehali uznaniu v rámci ročného zúčtovania DPFO. Vysokopríjmoví daňovníci by museli vyplatené preddavky vrátiť a neboli by im uznaný ani daňový bonus na deti. Tým by bola zabezpečená podstatne vyššia adresnosť vyplácania sociálnych dávok v ekonomike.
5. Zvýšiť administratívne poplatky za vklad do katastra nehnuteľností (1 % zo sumy – v Rakúsku je to 1,10 %) a platenie dane z prevodu nehnuteľnosti v závislosti od kúpnej ceny nehnuteľnosti alebo trhovej ceny (podľa cennovej mapy), podľa toho, ktorá z nich je vyššia na úroveň predstavujúcu percentuálny priemer krajín EÚ (optimálne 2 % z hodnoty nehnuteľnosti, resp. kúpnej ceny). Príjem z prevodu nehnuteľnosti by bol príjomom samospráv/miest a obcí účelovo viazaný na rozvoj infraštruktúry a investícií.
6. Zaviesť evidenčný poplatok za elektronickú evidenciu darovacích zmlúv (1 – 1,50 % z hodnoty) výšky daru v závislosti od príbuzenského stupňa účastníkov darovania.
7. Zaviesť daňové úľavy pre dobrovoľné dôchodkové sporenie aspoň na úrovni Česka (osloboditeľná suma aspoň 2 000 € ročne) pre daňovníkov s ročným príjmami maximálne do výšky dvojnásobku priemernej mzdy v ekonomike. Vysokopríjmoví daňovníci nepotrebuju štátну motiváciu v podobe odpočítateľných položiek pri doplnkovom dôchodkovom sporení. Zároveň zamedziť predčasný výberom prostriedkov nasporených v DDS pred dosiahnutím dôchodkového veku.
8. Zvýšiť daňové úľavy pri čerpaní prostriedkov zo Sociálneho fondu zamestnávateľa (zmiernenie kritérií na osloboodenie od dane v porovnaní so súčasnými podmienkami pri sociálnej výpomoci a inými benefitmi). V súčasnosti platia napríklad daň z príjmu 19 % aj zamestnanci s minimálnou mzdu z príspevkov výdavkov, zaplatených vo verejnej doprave na dochádzanie do zamestnania, vyplácaných zo Sociálneho fondu zamestnávateľov.
9. Implementovať podľa vzoru vyspelých ekonomík efektívnejší model zdaňovania vybraných subjektov a monopolov z nadmerných ziskov (banky, energetika) tzv. Windfall Tax s cieľom zvýšenia ich podielu na konsolidácii verejných financií postihnutých dôsledkami pandémie a tiež mimoriadnych ziskov, ktoré vytvárajú o. i. aj vďaka svojmu postaveniu v spoločnosti.
10. Zvýšiť daň z kapitálových ziskov spoločnosti (daň z dividend a daň z výplaty podielov na zisku s. r. o.) na standardnú úroveň platnú vo vyspelých krajinách EÚ zo súčasných 7 % na min. 10 % s ponechaním súčasnej úrovne daňovej sadzby pre malé a stredné podniky s tržbami do 200 tisíc € ročne. (V Rakúsku predstavuje daň z dividend a podielov na zisku s. r. o. až 25 %, v Nemecku je na úrovni 10 – 15 %.)
11. Zrušiť zdravotné odvody z nepracovných príjmov (najmä príjmov z predaja nehnuteľnosti pri jej predaji skôr ako 5 rokov od nadobudnutia z rozdielu medzi predajnou a kúpnou cenou nehnuteľnosti) a tiež zdravotných odvodov na príspevky zamestnávateľa platené na doplnkové dôchodkové sporenie (DDS) zamestnancom. Súčasný model platenia zdravotných odvodov z DDS, keď tieto prostriedky sporiteľ bude čerpať až o niekoľko desiatok rokov, je absurdný.
12. Zmeniť účtovné predpisy týkajúce sa odpisovania osobných motorových vozidiel (nastavenie nižšieho maximálneho limitu pre odpisy) a zrušenie odpočtu DPH na nákup osobných automobilov určených pre firemné účely.
13. Zrušiť možnosť odpočtu DPH pri kúpe nebytových priestorov, ktoré majú duálne využitie aj na iné ako firemné účely (obvykle apartmány využívané na bývanie) platiteľom DPH s cieľom zvýšiť príjmy verejných financií.
14. Oslobodenie kúpy nehnuteľnosti (do dvoch rokov od kolaudácie) od DPH pre mladé rodiny formou vrátenia zaplatenej dane v prípade, ak ide o prvú nehnuteľnosť, ktorú mladý daňovník (do 40 rokov veku) nadobúda a ktorá bude slúžiť na jeho vlastné bývanie aspoň päť rokov odo dňa nadobudnutia vlastníckeho práva k nehnuteľnosti. Maxi-

málna výmera nehnuteľnosti (80 m^2) a maximálny príjem daňovníka s takýmto daňovým benefitom v uplynulých dvoch rokoch maximálne dvojnásobok priemernej mzdy na Slovensku. Vrátenie DPH by bolo podmienené zriadením zákonného záložného práva v prospech daňovej sprá-

vy SR (obdobne ako v Rakúsku pri nadobúdaní nehnuteľnosti určenej na prenájom, tzv. Vorsorgewohnung. Týmto spôsobom by boli znížené vstupné náklady nadobúdateľa nehnuteľnosti (mladej rodiny) a rozpočtovo únosnejšie nastavenie splátok hypotéky z jej osobných príjmov.

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

https://www.allianz.com/content/dam/onemarketing/azcom/Allianz_com/economic-research/publications/specials/en/2021/october/2021_10_07_Global-Wealth-Report.pdf

<https://a2larm.cz/2023/07/zapad-neexistuje-polsky-hospodarsky-zazrak-a-cesky-ekonomicky-zmar-jsou-dvema-honba-mi-za-jednou-iluzi/>

<https://cenastatu.sme.sk/kv-mp-e/2016/dn/>

<https://openiazoch.zoznam.sk/cl/216915/Po-financnej-stranke-su-na-tom-najhorsie-Slovaci>

<https://oiger.de/2023/04/26/platz-7-in-europa-deutsche-arbeitsstunde-kostet-3950-euro/186524>

<https://www.podnikajte.sk/dan-z-prijmov/nezdanielne-casti-zakladu-dane-2021>

<https://www.podnikajte.sk/dan-z-prijmov/sadzby-dane-z-prijmov-2021>

<https://www.podnikajte.sk/dan-z-pridanej-hodnoty/sadzby-dph-eu-2022>

<https://polek.vse.cz/pdfs/pol/2021/05/04.pdf>

<https://www.socpoist.sk/2128-menu/55424s>

<http://wko.at/statistik/eu/europa-arbeitskosten.pdf>

<https://www.lenhart.immobiliien/erbschaftssteuer-immobilien-erben/>

https://auditor.eu/assets/media/files/tiskove-zpravy/slovensko/sk/AUDITOR_Pred%C3%A1vajuci_na_Slovensku_profituju_zo_zrusenej_dane_z_prevodu_nehnutelnosti.pdf

<https://www.financnasprava.sk/sk/obcania/zivotn/predaj-nehnutelnosti#OslobodeniePrijmuZPredajaNehnutelnosti>
<https://www.pwc.com/sk/en/publications-and-research/pocket-tax-book-2023.html>

<https://openiazoch.zoznam.sk/financie/smutna-sprava-pre-slovensko-vyspele-krajiny-sa-nam-vzdaluju-co-ro-bit-aby-nam-definitivne-neusiel-vlak/>

<https://www.oesterreich.gv.at/lexicon/S/Seite.9914001.html>

<https://de.statista.com/statistik/daten/studie/1225581/umfrage/unternehmenssteuern-ausgewahlter-laendern/>

<https://www.oesterreich.gv.at/lexicon/S/Seite.9914001.html>

O AUTOROVI

doc. Ing., Ľuboš Pavelka, PhD., pôsobí na Katedre medzinárodného obchodu Obchodnej fakulty Ekonomickej univerzity v Bratislave. Pravidelne publikuje v denníku Pravda k tématom verejných financií a sociálno-ekonomického vývoja na Slovensku, ako aj v európskom a globálnom kontexte.

IMPRESSUM

© 2023

Friedrich-Ebert-Stiftung e.V.,
zastúpenie v Slovenskej republike
Maróthyho 6 | 811 06 Bratislava
slowakei.fes.de

Za publikáciu zodpovedá: Mag.phil. Robert Žanony
Grafika: Jakub Klobušický
Objednávky: slovakia@fes.de

Komerčné využitie publikácií vydaných Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) nie je povolené bez písomného súhlasu od FES.

Publikácia je vydaná v rámci cyklu „Nerovné Slovensko“

O VYDAVATEĽOVI

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) je najstaršou politickou nadáciou Nemecka. Pomenovaná je po Friedrichovi Ebertovi, prvom demokraticky zvolenom ríšskom prezidentovi. Ako nadácia blízka politickej strane zameriavame svoju činnosť na hodnoty sociálnej demokracie, slobodu, spravodlivosť a

solidaritu. Ako všeobecne prospěšná inštitúcia pôsobíme nezávisle a v našom záujme je podporovať pluralistický spoločenský dialóg k politickým výzvam súčasnosti. Bližšie informácie k našej činnosti ako aj k aktuálnym projektom nájdete na našej webovej stránke slowakei.fes.de

Názory vyjadrené v danej publikácii sa nemusia nevyhnutne vyjadrovať stanovisko Friedrich Ebert Stiftung.

ISBN
978-80-8264-011-6
(online)

Spravodlivé a prorastové dane a odvody

Zdroje inšpirácie pre Slovensko

Slovenská republika dnes čelí zásadným výzvam a ich zvládnutie priamo súvisí so stavom a vývojom verejných financií krajiny. Slovensko nevyhnutne potrebuje konsolidovať, ozdravovať verejné finančie na strane príjmov aj výdavkov rozpočtu verejných financií, rovnako však potrebuje nasmerovať modernizačné investície do vzdialostnej, digitálnej aj klimatickej transformácie, do rozvoja inovačného potenciálu krajiny s cieľom budovania nového modelu hospodárskeho rastu krajiny. Súbežne so skvalitňovaním verejných služieb najmä v oblasti

zdravotníctva a verejnej dopravy potrebuje rovnako udržať v krajinе sociálny zmier a stabilitu.

Daňovo-odvodový systém má pre zvládnutie uvedených výzev klúčový význam. Súčasne je zrejmé, že tento systém s nástupom novej vlády postúpi zmeny. Uvedená publikácia náčrtáva možnosti inšpirácie pre zmeny slovenského daňovo-odvodového systému, ktoré posilnia jeho príjmovú a takisto redistribučnú funkciu. Sústredením na konkréte prvky prednostne nemeckého a rakúskeho daňovo-odvodového systému z oblasti

dane z príjmov fyzických aj právnických osôb, dane z pridanej hodnoty, ako aj dane z darovania či prevodu majetku, prináša analýza možnosti inšpirácie a konkrétnie odporúčania pre posilnenie princípu progresivity slovenského daňovo-odvodového systému, nepoškodzujúc pritom jeho funkcie pre hospodársky rast. Inšpirácie od krajín radiacich sa medzi najvyspelejšie, najkonkurencieschopnejšie a súčasne výraznejšie prerozdelujúce príjmy a bohatstvo v krajinе môžu Slovensku pomôcť pri zvládaní transformácií, ktoré ho čakajú.

Viac informácií k tejto téme nájdete na:
slowakei.fes.de